

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Filosofická fakulta

Katedra sociologie



Bakalářská práce

Markéta Koropecká

SOCIOLOGICKÁ INTERPRETACE HNUTÍ HIPPIES

SOCIOLOGICAL INTERPRETATION OF HIPPIES MOVEMENT

Praha 2012

Vedoucí práce: PhDr. Jana Duffková, CSc.

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucí své bakalářské práce PhDr. Janě Duffkové CSc. za pomoc při zpracovávání práce, cenné rady a čas, který mi věnovala.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 17. 8. 2012

.....
Markéta Koropecová

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá hnutím hippies, které vzniklo přibližně v polovině 60. let ve Spojených státech amerických. Teoretický základ práce tvoří sociologické koncepce kultury, subkultury, mládeže a subkultury mládeže, komunity a komuny a sociálního hnutí. Hnutí hippies bylo především reakcí mladých lidí na konzumní život americké střední třídy, která vyzdvihovala hmotný blahobyt na úkor morálních a kulturních hodnot. Za myšlenkové předchůdce je možné považovat americké transcendentalisty a hnutí beat generation. K hlavním znakům hippies patřilo odmítání hodnot střední třídy. Proto ho někteří autoři označují jako kontrakulturu. Hippies se vzdali studia a hmotného majetku. Typická pro ně byla nedůvěra v budoucnost, zájem o orientální náboženství a filosofii, blízký vztah k přírodě, specifický způsob oblékání, život v komunách a užívání drog, především LSD. Hnutí zaniklo na konci v 60. let. Jeho vliv je dodnes patrný ve snaze bojovat za lidská práva, mír, svobodu sítě, ale i v hudbě a oblékání. Některé myšlenky hippies jsou významným ideovým zdrojem dnešních hnutí a subkultur mládeže.

Klíčová slova: *Sociální hnutí, mládí, komunita, hippies, LSD*

Abstract

My bachelor thesis explores the hippie movement, which emerged in the middle of the sixties in the United States of America. The theoretical framework consists of sociological concepts of culture, subculture, youth and youth subcultures, communities, communes and social movements. The hippie movement was young people's response to middle class consumerism, which preferred material prosperity to moral and cultural values. The American transcendentalist movement and the Beat Generation can be considered its intellectual precursor. The movement's main characteristic was rejection of middle class values. Therefore, some authors have called it a counterculture. Hippies gave up studies and tangible assets. Typical for them was lack of confidence in the future, interest in oriental philosophy and religion, close relationship to nature, specific clothing style, living in communes and the use of drugs, especially LSD. The movement dissipated at the end of the sixties. Its influence is still evident in the effort to fight for human rights, peace, free network, but also in music and clothing. Some of the hippie movement's ideas are the source of today's youth subcultures and movements.

Key words: *social movement, youth, community, hippies, LSD*

Obsah

1 Úvod	7
2 Základní pojmy	8
2.1 Kultura a subkultura	8
2.2 Mládež a mládí	10
2.3 Subkultura mládeže	13
2.4 Komunita a komuna	14
2.5 Sociální hnutí	16
3. Příčiny vzniku	19
3.1 Hospodářská situace	19
3.2 Politická situace	20
3.3 Společenská situace	22
4. Předchůdci a kořeny	26
4.1 H. D. Thoreau a transcendentalisté	27
4.2 Beat generation	28
5. LSD	30
5.1 Původ a šíření	30
5.2 Účinky LSD	32
5.3 Timothy Leary	34
6. Hnutí hippies	36
6.1 Před Human Be-in	36
6.2 Po Human Be - In	42
6.3 Od Woodstocku ke konci hnutí	49
6.4 Dozvuky	52
6.4.1 Alternativní religiozita mládeže	54
6.4.2 Rainbow Family	56
7. Závěr	58
8. Seznam literatury	60
Internetové zdroje	64

1 Úvod

V 60. letech prožívaly Spojené státy americké optimistické období poválečného hospodářského a technického rozmachu, který velké části obyvatel přinesl hmotný blahobyt. Část mladých lidí si ale začala uvědomovat nedostatky společnosti měřící kvalitu člověka podle množství majetku a přehlížející problémy, které se ji bezprostředně netýkaly. Na protest proti této generaci „money makers“ se zřekli vzdělání a osobního vlastnictví a pomocí hesel vyjadřujících mír, lásku, rovnost a svobodu se snažili udělat svět lepším.

Uplynulo již 40 let od konce tohoto hnutí a dá se říci, že zájem o něj není o moc menší, než byl v době Léta lásky. Jen málokdo se k němu sice hlásí otevřeně, ale snaha o rovnoprávnou společnost, svět bez válek, svobodnou síť a zdravé životní prostředí je vlastní velké části lidí. Styl jejich oblékání a rocková hudba také dosud nevyšla na delší dobu z módy. O neklesajícím zájmu svědčí i některé nové knižní tituly věnující se tématu hnutí hippies, jako např. *Hippie slovník* Johna Bassetta McClearyho z roku 2010.

Cílem mé práce je vytvořit na základě studia dostupných zdrojů sociologickou interpretaci hnutí hippies. Práce je v zásadě rozdělena na dvě části. První část se bude zabývat sociologickými koncepcemi kultury, subkultury, mládeže a subkultury mládeže, komunity a komuny a sociálního hnutí, které tvoří teoretický rámec této práce. V této části vycházím především z odborné české i zahraniční literatury jako např. *Sociální hnutí* od Františka Znebejánka nebo *Subkultury mládeže* od Josefa Smolíka. Vzhledem k nedostatku monografií o výše uvedených tématech jsou informace doplněny ze sekundárních zdrojů (např. *Velký sociologický slovník*).

Druhá část bude již plně věnována tématu bakalářské práce, hnutí hippies. Důraz bude kladen na sociálně-ekonomické, kulturní a politické příčiny vzniku hnutí. Dále na význam a průběh hnutí, jeho charakteristické rysy a znaky a životní způsoby jeho vyznavačů. V neposlední řadě se zaměřím i na vliv hnutí na subkultury a hnutí dalších generací. Odborné literatury, která by se přímo zabývala hnutím hippies, není příliš mnoho. Z tohoto důvodu až na výjimky (např. *Odvrácená Tvář Ameriky* od Kazimiera Jankowskiho nebo *Problematika tzv. alternativní religiozity* od Ladislava Hory) čerpám informace z literatury, která je spíše na pomezí beletrie jako např. *Vzpomínky na Haight Ashbury* od Stephena Gaskina nebo *Kyselinovej test* Toma Wolfého. Všechny zdroje včetně elektronických jsou uvedeny na konci práce.

2 Základní pojmy

V následujících kapitolách se budu věnovat vymezení těchto sociologických pojmů: kultura, subkultura, mládež a subkultura mládeže, komunita a komuna, sociální hnutí. Není mým cílem zabývat se vyčerpávající charakteristikou těchto pojmů, ale poskytnout spíše stručný popis, který by měl usnadnit pochopení následujícího textu a především samotného hnutí hippies.

2.1 Kultura a subkultura

Před vysvětlením pojmu subkultura, považuji za užitečné stručně definovat i pojem kultura, který je subkultuře nadřazený.

Pojetí pojmu kultura existuje nespočet. Podle Průchy [2004] je možné pohlížet na kulturu ze širšího a užšího hlediska. V širším pojetí kultura zahrnuje vše, co je vytvořeno lidskou činností. Jedná se o materiální (oděv, nástroje apod.) i duchovní výtvoř (umění, právo apod.). V užším pojetí je kultura spojována s projevy lidského chování. Kultura je v tomto pohledu tvořena symboly, komunikačními normami, hodnotovými systémy, předanou zkušeností atd. Podle Berryho [2002] je kultura souhrn způsobů společného života skupiny lidí na prostorově a časově omezeném úseku, který se vytvořil předáváním informací z generace na generaci. Kultura je tvořena hodnotami, normami a hmotnými statky. Obdobné pojetí nalezneme i u Trompenaarse a Hampden-Turnera [1998], kteří chápou kulturu jako vzorec, jehož podstatou je souhrn nabytých znalostí a vědomostí. Podle tohoto vzorce chápou lidé své každodenní zkušenosti a přizpůsobují mu svoje chování. Též podle Gartnera [2011] je kultura jedním z faktorů, které určují pravidla chování jednotlivců ve společnosti. Tato pravidla jsou neustále vytvářena ve vzájemném styku mezi lidmi v rámci kulturních uskupení¹ a jsou základním předpokladem k udržení dané kultury, protože umožňují jejím členům spolu komunikovat a vycházet.

Stejně jako kulturu je subkulturu možné definovat vícero způsoby. První vědecká metodika pro výzkum subkultur byla vytvořena představiteli Chicagské školy ve 20. letech 20. století. V té době také byla v Chicagu založena kartotéka pouličních gangů a deviantních skupin. Chicagská škola se zabývala především deviantními jedinci a na základě jejich studia usuzovala na charakteristické znaky jednotlivých subkultur. Její hlavní přínos je v tom, že *„utvořila klíč k používání termínu subkultura a vytvořila teoretický rámec pro jeho*

¹ Podle Rosinskiho (2003) může být jedinec současně členem řady kulturních uskupení (společenská kultura, náboženská kultura, etnická kultura, podniková kultura apod.) současně.

používání“ [Smolík 2006: 4]. Pojem nebyl v této době ještě definován. Deviantní chování je dodnes jeden z nejpodstatnějších důvodů zkoumání subkultur nejen v sociologii, ale i v rámci dalších oborů jako např. kriminologie [Smolík 2006, 2010].

V sociologii se pojem subkultura objevuje poprvé ve 40. letech jako označení pro dílčí část kultury jako celku [Brake 1980, 1985; Smolík 2010]. Brake [1980, 1985] z tohoto období zmiňuje dva autory, Alfreda McLungena Lee a Milтона M. Gordona, kteří pojmu subkultura používají ve smyslu pododdělení národní kultury. Na kulturu nahlíží jako na chování naučené během socializace člověka v rámci kulturních podskupin pluralitní společnosti. Podskupinami jsou myšleny především sociální stratifikační úrovně, do kterých se člověk narodí. Brake nazývá tyto podskupiny lokálními subkulturami. Uvádí, že s nimi se člověk identifikuje jako s prvními a na základě života v nich si vytváří vlastní sociální identitu a posuzuje další subkultury, se kterými v průběhu života přijde do styku [Brake 1980, 1985]. Čím komplexnější je kultura a diferencovanější populace, tím pravděpodobněji vzniknou různé subkultury. Většinou však vznik subkultury podporuje více činitelů než jen například příslušnost k sociální třídě [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996].

Vliv sociálních stratifikačních úrovní zmiňuje i A. B. Hollingshead [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996], který v r. 1949 formuloval na základě výzkumu vztahu mezi třídní pozicí rodičů a chováním mládeže tezi, že na stejné stratifikační úrovni vznikají stejné subkultury. Tyto subkultury se reprodukují tím, že se uzavírají před odlišnými stratifikačními úrovněmi. Pravidelná interakce mezi příslušníky subkultury vede ke vzniku hodnotového, normativního a postojeového komplexu, zahrnující postoje k práci, vzdělání, módě, jazyku, hudbě, politice apod. Tento komplex se projevuje životním stylem a reakcí na sociální podněty. Pro vznik a reprodukci subkultury je podle Basila B. Bernstaina zásadní specifický jazyk, který používá. Kromě jazyka si vytváří subkultura často i specifickou symboliku nebo rituály [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996]. Brake [1980] hovoří o specifickém stylu, který určuje, co mají členové subkultury nosit na sobě, jak se česat, jak vystupovat, jakou hudbu poslouchat apod.

Jak již bylo zmíněno, je subkultura zkoumána především v kontextu deviantního chování. V rámci studia deviantního chování vznikla dokonce specializovaná škola, která ho vysvětluje jako důsledek sociálního učení v rámci specifické subkultury. Dále se problematika subkultur zkoumá v souvislosti se sociální stratifikací, etnickou příslušností, náboženskou orientací, městským způsobem života apod. [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996]

Podle Petruska je [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996] subkultura „soubor specifických norem, hodnot, vzorů chování a životního stylu charakterizující určitou skupinu

v rámci širšího společenství, příp. dominantní kultury, již je tato kultura součástí.“ [1248] S obdobnou definicí přichází i Smolík [2006], podle něhož se jako subkultura označuje *„jakákoliv (dílčí) kultura, která je součástí rozsáhlejší instituce kultury, s níž má jednak některé společné, jednak některé rozdílné složky“* [Smolík 2006: 1]. Spojení s dominantní kulturou je důležitý moment. Žádná subkultura i přes veškerou snahu jejích členů nemůže existovat zcela nezávisle na kultuře v dané společnosti převažující [Brake 1980, 1985].

„Termín se také vztahuje na specifickou skupinu, která je tvůrkyní a nositelem zvláštních norem, hodnot, vzorců chování a zejména životního stylu, i když se podílí na dominantní kultuře a na fungování širšího společenství.“ [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996: 1248] Důležitým znakem subkultury je viditelné odlišení se od dominantní kultury. To, do jaké míry se subkultura liší od celé kultury, ovlivňuje řada faktorů, jako např. věk, povolání a příprava na ně, náboženství, původ, rasa, etnikum, národnost, společenský status, zájmy, segregace apod. Když jsou odlišnosti příliš velké, mohou ústit v napětí a konflikty mezi subkulturou zbytkem společnosti [Smolík 2006].

V rámci pojmu subkultura můžeme rozlišit ještě tzv. kontrakulturu a idiokulturu. Kontrakultura vyjadřuje specifickou subkulturu, jejíž normy a hodnoty jsou v ostrém kontrastu s analogickými normami a hodnotami dominantní společnosti. V případě kontrakultury nejde jen o odlišnost, ale o jasnou negaci [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996]. Hlavním prvkem kontrakultury je konflikt s hodnotami převažující kultury [Yinger 1960]. Kontrakultura vzniká především tam, kde je *„silná deprivace a frustrace“* a většinový společensko-kulturní systém je považován za nepřátelský. Kontrakultura obvykle vzniká na okraji společnosti a pro její členy je typická touha po protestu, změně většinových hodnot a prosazení vlastních [Duffková, Urban, Dubský 2008; Smolík 2010]. Jako kontrakulturu lze označit hnutí hippies. Pojem idiokultura zavedl v roce 1979 Gary Fine a podle něj si každá skupina vytváří *„vlastní specifickou a neopakovatelnou kulturu jako produkt společné zkušenosti a pravidelné, opakující se interakce.“* [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996: 1248]

Členství v subkultuře poskytuje svým členům sociální, emocionální i materiální podporu [Smolík 2006 a další].

2.2 Mládež a mládí

Koncepty mládeže a mládí jsou pro mou práci dalšími klíčovými pojmy. Mládež je nejčastěji definována *„jako věková sociální skupina společnosti, která se vyznačuje určitými obecnými*

znaky a specifickými zvláštnostmi.“ [Smolík 2006: 11]. Kolem definice existuje však řada sporů, a to především pokud jde o otázku věkové hranice. Tomuto přispívá zvláště tzv. kult mládí, díky kterému se neustále posouvá věková hranice mladých lidí směrem nahoru [Smolík 2010]. V našich podmínkách lze o mládeži mluvit přibližně od doby dokončení povinné školní docházky (14 – 15 let) do 30 let, kdy jsou téměř u všech dokončeny procesy sociálního zrání. U některých kultur, především přírodních národů, kategorie mládež vůbec neexistuje. Pomocí iniciačních obřadů se stává z dítěte rovnou dospělý. Příslušníky mládeže spojuje to, že se nacházejí ve stejném životním cyklu zvaném mládí a že jsou stejnou generací. Jde o mezivrstvu mezi dětmi a dospělými [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996].

Mládež má specifické zájmy, aspirace, postoje, společenské postavení, roli a prestiž. Je to velmi dynamicky se vyvíjející a vnitřně variabilní kategorie. Její členové postupně zrají, přejímají nové sociální role, osvojují si sociální mechanismy. Vnitřně kategorii nejvíce rozděluje příprava na povolání, příp. vykonávané povolání a zájmy. Mládež představuje dynamizující skupinu, která vnáší do společnosti napětí, inovace a vývojovou diskontinuitu. Vnášení inovací nazývá P. E. Mitev juvenilizací společnosti a definuje ji jako proces doplňkové socializace mládeže [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996]. Již s romantickým hnutím na konci 18. a začátku 19. století se stává z mládeže reprezentant světového názoru, který je alternativou k názoru jejich rodičů. Mladí pociťovali sociální a kulturní vykořeněnost, která byla typická především pro městskou mládež. Městská mládež byla totiž nejvíce náchylná na změny ve společnosti související s urbanizací a industrializací [Marada 2003]. Podle Manheima generační vědomí vzniká ve specifických sociálních podmínkách, událostech a prostředí. Vyjádřením generačního vědomí je podle Parsonse kultura mládeže, která má funkci ventilu sociálního napětí mezi společností a mládeží [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996].

V historicky převratných okamžicích měla nezastupitelnou roli především vysokoškolská mládež, která je nejméně zakotvená v systému společenských rolí, nepociťuje přímo ekonomickou závislost a nejvíce reflektuje rozpor mezi společenskou realitou a ideály [srov. s Marada 2003]. Malá znalost společenských systémů vysokoškolským studentům ovšem nedává oproti ostatním společenským skupinám přílišnou šanci na jakoukoliv změnu ve společnosti [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996].

Výzkumem mládeže se zabývá sociologie mládeže, pedagogika, biologie, medicína a další vědní obory. Sociologie se zabývá převážně deviantními a undergroundovými skupinami, gangy apod. [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996]

V odborné psychologické a sociologické literatuře je mládí charakterizováno dvěma způsoby, a to buď z ontogenetického hlediska jako období „*přechodu mezi dětskou závislostí a relativní nezávislostí a svébytností dospělého, období individuálního vývoje, ve kterém dochází k dotváření předpokladů jedince pro jeho reprodukci*“, nebo ze sociogenetického pohledu jako „*soubor subkulturních znaků příznačných pro mladé lidi, který významně souvisí s určitým historickým obdobím, jeho podobou a proměnami*“ [Smolík 2010: 20].

Ontogenetické hledisko vyjadřuje odklon mladých lidí od rodiny, která přestává mít klíčový vliv na jejich orientaci ve světě, hodnoty a životní styl. Tyto věci naopak čím dál tím víc ovlivňují vrstevnické skupiny a subkultury [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996], popř. učitelé, média, kulturní guruové, radikální ideologové apod. poskytující alternativní a mnohdy přitažlivější verzi života [Marada 2003]. Mladí lidé mají často tendenci přijmout každou radikální alternativu k většinové společnosti, aniž by zkoumali její charakter a možné důsledky. Tohoto zneužívaly i totalitní režimy k rychlejšímu svržnutí starých institucí [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996].

Mládí je často líčeno jako období individuální krize, charakterizované vnitřními tenzemi, pocity nepochopení a nereálnými očekáváními. Stejně jako každý přechod z role do role může být mládí postiženo psychickými traumaty a sociální anomii. Problémy v období mládí jsou často považovány za důsledek nerovnoměrného biologického, psychologického a sociologického vývoje jedince [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996]. Marada [2003] vidí další důvod v tom, že mladí lidé zůstávají u rodin mnohem déle než jejich vrstevníci v minulých dobách, a o to horší je pro ně vstup z intimity rodiny do neosobní společnosti, která poskytuje množství nutných a vzájemně se vylučujících voleb.

Jako zástupce ontogenetického hlediska lze uvést pozitivisticky a funkcionalisticky orientované sociology. Émile Durkheim uvažoval o mládí v souvislosti se socializací mladých lidí jako přenosu obsahů kolektivního do individuálního vědomí. Pro Talcotta Parsonse bylo mládí období, kdy nová generace od starší přebírá prověřené normy a hodnoty.

Sociogenetické hledisko zdůrazňuje, že kulturní a sociální obsah mládí je ovlivněn sociálními, hospodářskými a kulturními podmínkami, do nichž se člověk narodí a v nichž probíhá jeho socializace. Reprezentanti tohoto pohledu jsou Karl Mannheim a J. Ortega y Gasset. Přisuzují mládí významnou úlohu sociální změny nebo modernizace. Podle Ortegy má mládež schopnost citlivěji a dříve než všichni ostatní vnímat důležité záchvěvy doby, které mohou znamenat společenský pohyb. Mannheim je přesvědčen, že člověk je utvářen nejvíce v mládí. V dynamicky se vyvíjející moderní společnosti je každá generace mladých utvářena jinak než ta předchozí. Pokud existují vhodné podmínky pro rozvoj generačního

vědomí mladých lidí, rozšiřuje se a vzniká nový generační styl často odlišný od dominantní společnosti a konfliktní vůči ní. Tento konflikt umožňuje modernizaci společnosti [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996].

Atributy mládí (móda, hudba apod.) vstupují ve 20. století i do světa dospělých, kteří se chtějí udržet co nejdéle mladí [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996]. Marada [2003] k tomu uvádí, že mládí není omezeno věkem, ale sociálním jednáním jedince, takže člověk může být mladým, dokud chce. K tomu podle něj přispívá i kultura protestu, která je typickým jednáním pro mladá. V případě, že si člověk zvolí tu stranu protestu, která bojuje proti společenskému systému, může se pokládat za mladého v jakémkoliv věku. Příklon na jednu se stran linie protestu (tzn. přidání se k protestujícím nebo těm, proti kterým se protestuje) vytváří sociální identitu jedince.

2.3 Subkultura mládeže

Sociologie se pojmem subkultura mládeže začíná zabývat v 50. letech 20. století [Smolík 2006]. M. Abrams v této době provedl výzkum spotřebního chování mládeže a zjistil, že je víceméně nezávislé na konzumním chování dospělých ve Velké Británii. Řada sociologů tento fakt považovala za důkaz existence subkultury mládeže, která nepodléhá autoritě, normám a hodnotám dospělých. Subkultury byly vnímány jako svět sám pro sebe [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996].

Do 70. let se všechny subkultury mládeže považovaly víceméně za jednotné. Od 70. let se více zdůrazňuje odlišnost mezi jednotlivými sociálně a kulturně vymezenými skupinami mládeže. V dodnes vlivné práci *Resistance Through Rituals* je zdůrazněno, že symboly subkultury mládeže nemají ani tak zdůrazňovat vyhranění se proti světu dospělých jako vůči třídně rozdělené společnosti. Představují odmítnutí hodnot a norem střední třídy a jsou způsobem identifikace s vlastní, většinou dělnickou třídou. Tato práce dokazuje, že je nutné studovat subkultury mládeže nejen v kontextu socializace, ale i v širším historickém a sociálním rámci [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996; Smolík 2006].

Subkulturu mládeže je možné vymezit a pochopit pouze ve srovnání s hodnotami, normami a životním stylem dospělých v téže společnosti. Předpokládá se, že vznikají především tam, kde se natolik zvýrazní odlišnost životní filosofie a stylu mladých lidí, že vznikne specifický kulturní vzor chování. Subkultury jsou podle T. Parsonse součástí systému, protože tvoří pojistný ventil tenzí, které mohou v mládí vzniknout jako reakce individua ze zatížení sociálního tlaku ke konformitě [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996].

Subkultury mládeže mají ve společnosti specifické funkce. Poskytují specifické útočiště nesocializovaným jedincům, umožňují komunikaci potřebnou pro výkon té které zájmové činnosti, umožňují realizovat a vyzkoušet nové a nevyzkoušené vzorce chování a zároveň je jejich existence symptomem takových vzorců. Každá ze subkultur mládeže je ovlivněna místy, kde se její členové pohybují (např. rodina, škola, práce) a jejich strukturou, pravidly, hierarchií hodnot [Smolík 2006, 2010]. Jak již bylo řečeno, usnadňují také přechod z dětství do dospělosti, eliminují pocit nejistoty a obavy mládeže [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996]

Členové subkultury jsou spojeni různými symboly, rituály, odíváním, způsobem života, morálními hodnotami a v neposlední řadě řečí. Tyto znaky jsou často utvářeny cíleně tak, aby se co nejvíce lišily od zbytku společnosti [Brake 1980, 1985; Smolík 2006, 2010].

Subkultury mládeže je možné podle Smolíka [2006] dělit různými způsoby, např. podle vzniku na přenesené („přivezené“ z jiných zemí) a originální, podle jednotnosti (jednotná subkultura nebo různé proudy v rámci subkultury), politické angažovanosti (angažované nebo ne), míry společenské přijatelnosti z hlediska ústavního pořádku (extrémistické a neextrémistické) [srov. s Yinger 1960].

Je možné rozlišit několik typů členů subkultury, a to zejména aktivní a pasivní příznivce. Aktivní členové pořádají různé akce, vydávají časopisy apod. Pasivní příznivci se na existenci subkultury podílejí jen minimálně nebo vůbec [Smolík 2006].

Sociologie se opět zabývá především studiem delikventních subkultur mládeže. Studium těchto subkultur je podstatné pro případné pochopení delikventního nebo protispolečenského chování [Smolík 2006, 2010].

2.4 Komunita a komuna

Komunita, jinak také společenství nebo pospolitost, je sociální útvar charakterizovaný jednak specifickým typem sociálních vazeb mezi členy a zvláštním postavením vůči zbytku společnosti. Jedná se o jednu ze základních kategorií sociologického myšlení, ale není vnímána jednoznačně. Lze však říci, že prakticky v každém pojetí je chápána jako sociální organizace protikladná ke společnosti. Známa je především Tönniesova dichotomie *Gemeinschaft* a *Gesellschaft* [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996].

Pojem byl používán již na konci 19. století především novináři a sociálními pracovníky. Systematičtější pozornosti se mu dostalo až ve 20. letech 20. století v rámci Chicagské školy. V 19. století byly komunity považovány za symbol tradičního společenství a

hledány především ve venkovském prostředí, které bylo vnímáno jako protiklad k odosobnělé společnosti ve městě. Později se naopak začaly zkoumat komunity uvnitř města v rámci řešení problémů rasově a etnicky segregovaných a periferních oblastí. V souvislosti s masovou společností se o komunitách začalo uvažovat jako o skupinách duchovně spřízněných osob [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996].

Komunita je svět sám pro sebe v rámci společnosti, od které je oddělena. Pro tradiční komunity platily následující charakteristiky:

- komunity byly jasně prostorově vymezené
- členové byli propojeni příbuzenskými vztahy
- byly schopny naplnit většinu potřeb členů převážně z vlastních zdrojů
- jednalo se často o samostatné mocenské celky
- členové sdíleli jednotnou hodnotovou orientaci

Většina těchto bodů se časem proměnila a dnes již nelze o tradičních komunitách mluvit. Postupem času ztratily komunity především politickou suverenitu. S nástupem urbanizace přišly komunity o soběstačnost. Současné komunity jsou již především pouze skupinami podobně smýšlejících lidí [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996]. S tímto typem ztrácí komunita i územní vymezení, které většina autorů považovala za jednu z jejich klíčových vlastností [Geist 1992]. Do posledního typu lze řadit např. kromě vědeckých komunit i různé komuny [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996].

Komunou se rozumí společenství lidí rozhodnutých žít alternativním způsobem života, kterým zpochybňují hodnoty a životní styl většinové společnosti. Komuny jsou zakládány většinou jako reakce na něco, co se lidem ve společnosti nelíbí. Může jít o potřebu najít autentičtější mezilidské vztahy nebo čistší náboženství apod. Je možné je definovat jako kolektivní únik z reality, který vyjadřuje rezignaci na změnu společnosti [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996]. Kanter [1972] vymezuje historicky tři nejdůležitější důvody ke vzniku komun. Prvním důvodem byla kritika náboženství (od 17. století do poloviny 19. století), druhým kritika politických a ekonomických poměrů a třetím psychosociální kritika společnosti. Třetí důvod začal být aktuální po 2. světové válce a spadají do něj tedy i komuny hippies. V dnešní době jsou komuny zakládány hlavně jako reakce na ekologickou krizi. Jedná se například o tzv. intencionální komuny. Vznikaly především v 80. a 90. letech 20. století, ale lze mezi ně řadit i stále fungující komuny ze 60. let [Gurvis 2006]. Tyto komuny rozvíjejí nové technologie, alternativní zemědělství, ekologickou architekturu, holistické léčení apod. [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996].

Kanter [1972] kromě komun rozlišuje i utopistické komunity, které jsou komunám velmi podobné. Obě jsou založeny na touze lidí proměnit ideu utopické společnosti ve skutečnost. V utopické společnosti lidé pracují a žijí společně, jsou si blízcí a na všem se dohodnou. Žijí v sociálním řádu, který si sami vytvořili a sami si ho vybrali. Nikdo je k ničemu nenutí, dělají to, co sami chtějí. Jediné zákony, které musí ctít, jsou zákony vyššího duchovna a zákony přírodní. Zájmy individua jsou stejné jako zájmy skupiny, proto je jedním z klíčových cílů komuny vzdělávání členů. Komuny jsou dobrovolné, založené na sdílených hodnotách a na oddanosti. Členy tedy není nutné shora kontrolovat a nutit je plnit jejich povinnosti, dělají to sami o své vlastní vůli. Komuny mají svá vlastní pravidla a zákony, které tvoří psychickou i fyzickou hranici mezi komunou a ostatní společností a způsobují nepochopení mezi členy a nečleny. Komuny zastávají ekonomické, politické, sociální a rodinné funkce.

Naprostá většina komun odmítá soukromé vlastnictví, které nahrazuje většinovým, a klade důraz na soběstačnost. Inspirace zakladatelů pro život v komunách pochází ze starých náboženských komun, utopistických falang z 18. století nebo z kibbutzů v Izraeli [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996].

V rámci pojmu komuna lze vymezit i komunitní hnutí. Jedná se o spontánní sdružování lidí, kteří tak vytvářejí neformální seskupení. Tato seskupení mají svým členům usnadnit čelit tlakům celospolečenských struktur, poskytovat morální oporu, rozvíjet alternativní vzorce lidského soužití a životního stylu. Jedná se opět o formu odklonu od masové společnosti, členové se zřikají konzumních hodnot života [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996].

2.5 Sociální hnutí

První hnutí se začala objevovat ve Velké Británii v období počátku průmyslové revoluce. Byla podmíněna především dostupností tiskovin, které formovaly názor např. na sociální dávky nebo jednání v parlamentu, a zvýšenou možností měnit bydliště a zaměstnání. Hnutí z tohoto období chtěla především formovat veřejné mínění a prosazovat požadavky vůči parlamentu. V průběhu 19. století společně s urbanizací a industrializací vzniká pojem „veřejné“, který se stal součástí politického života a hájil zájmy občanů [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996].

V této době se ještě příliš nepoužíval pojem sociální hnutí, spíše se hovořilo o kolektivním jednání [Znebežánek 1997]. Akce kolektivní byly obecně považovány za méně

racionální než akce individuální. Přetrvávalo pojetí davu jako chátvy a lůzy, účastníci byli považováni za kriminálníky nebo fluktuanty vyčleněné ze stabilní společnosti. Dle Le Bona (ovlivněn revolučním obdobím ve Francii) jsou sociální hnutí formou sociální patologie [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996; Znebežánek 1997]. Po první světové válce se přesunul výzkum kolektivního jednání z Evropy do USA. Velký vliv měla především Chicagská škola, jejíž představitelé (zejména Park a Blumer) odmítali pouze negativní pohled na kolektivní jednání. Považovali ho za část běžného společenského dění a prvek procesu sociálních změn. Navíc oceňovalo prvek tvořivosti, kterým překračuje sevřené formy institucionalizovaného sociálního života a dokáže se přizpůsobit změnám prostředí [Znebežánek 1997].

První studie se zaměřují především na otázky náboru, motivace a důsledků kolektivního jednání. Hnutí jsou považována za něco, co definitivně skoncovalo s tradiční minulostí. Durkheim a jeho stoupenci v nich vidí sociální projev zlomu premoderního řádu, který dokázal udržet všechny v mezích institucionálního nátlaku a obecné kultury [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996].

Téma sociální hnutí se začalo v sociologické literatuře objevovat v 60. letech v souvislosti s tehdejšími vlnami studentských hnutí ve světě. Začíná se mluvit o nových sociálních hnutích v kontrastu se starými dělnickými hnutími dřívějších dob. I když se jednalo o významný předmět sociologického výzkumu, nepokusil se hnutí dlouhou dobu nikdo definovat. První práce zabývající se hnutím jako sociologickou kategorií vznikla až v roce 1992. Jejím autorem je Mario Diani, který hnutí definuje jako síť „*neformálních interakcí mezi pluralitou individuí, skupin nebo organizací angažovaných v politických nebo kulturních konfliktech na základě sdílené kolektivní identity*“ [Znebežánek 1997: 29].

Autoři Velkého sociologického slovníku [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996] definují sociální hnutí jako „*veřejné formulování a uplatňování kolektivních sociálních požadavků vůči mocenským strukturám, jež má různé zaměření, formu, intenzitu, druh působení, dobu trvání i důsledky*.“ [373]. Obdobná je i definice A. Giddense [1999], který říká, že sociální hnutí je „*kolektivní snaha o prosazení společného zájmu nebo dosažení společného cíle prostřednictvím kolektivní akce mimo sféru etablovaných institucí*“ [479]. V sociálních hnutích do druhé světové války byli ti, co se stavěli proti vládnoucí moci, většinou z řad ovládaných, marginálních, kolonizovaných a manipulovaných. V souvislosti s novými sociálními hnutími se do poloviny 80. let hovoří především o mládeži nové střední třídy. Od druhé poloviny 80. let převládá názor, že báze hnutí je třídně nespecifická, protože nereprezentuje zájmy třídy, ale celé společnosti [Marada 2003; Znebežánek 1997].

Pohled na sociální hnutí není jednotný. Konzervativně smýšlející autoři (např. Bell) vidí v sociálních hnutích úpadek morálky a autority a obávají se o budoucnost demokracie. Spíše negativně vnímají sociální hnutí i zástupci staré levice. Sociální hnutí totiž značně poničila ideu jedinečné dělnické třídy, která má být příčinou změn ve společnosti. Ostatní levicově orientovaní autoři (např. Gramsci nebo Marcuse) vidí sociální hnutí téměř čistě pozitivně. Spatřují v nich reprezentaci nové dělnické třídy, která by ve prospěch mas mohla změnit dosavadní kapitalistickou společnost. Postmoderní autoři pokládají sociální hnutí za nové politické aktéry a za součást historického trendu vedoucího od unifikované společenské struktury ke komplexitě a pluralitě [Znebežánek 1997].

Mezi nejvýznamnější nová sociální hnutí patří hnutí environmentální, feministická, etnická a studentská (do těchto náleží hippies). Jejich ideologie je výpadem proti orientaci na hmotný blahobyt a materialismus a naopak podporou významu kultury a kvality života [Znebežánek 1997]. Znebežánek [1997] jako další významný fakt uvádí, že nová sociální hnutí zůstávají mimo institucionalizovaný politický rámec, proto mohou používat neinstitutionalizované formy jednání, např. protest nebo různé expresivní akce. Těmito akcemi mohou značně ovlivnit veřejné mínění, k čemuž významným způsobem přispívají i masová média [srov. s Marada 2003].

Sociální hnutí je možné dělit podle různých klíčů. Autoři Velkého sociologického slovníku [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996] je dělí na univerzalistické, parciální a kombinaci obojího. Univerzalistická hnutí mají konkrétní představy o podobě společnosti a apelují na obecné morální hodnoty ve snaze svou vizi legitimizovat. V případě vítězství zpravidla postupně opouštějí původní principy a budují nové struktury moci a starých se zbavují. Jako příklad je možné uvést fašistické hnutí.

Parciální hnutí nemají univerzální cíle, jejich ambice jsou skromnější a většinou se týkají obrany práv a nároků určité společenské skupiny. Tato hnutí mluví pouze za sebe, nemají tendence být mluvčími celých společností. Jejich cíle mohou být uskutečněny i bez radikální změny společnosti, protože nemají mocenské nároky. Jedná se o dělnická hnutí, hnutí mládeže (beatnici, hippies), feministická hnutí, hnutí homosexuálů apod.

Kombinovaná hnutí nesou prvky obou předchozích typů. Mají sice zájem o všelidské záležitosti, ale místo na morální hodnoty apelují na zdravý rozum. Nemají zájem na politické moci. Jedná se o hnutí ekologická, mírová.

Jako zvláštní typ je možné uvést hnutí svépomocná. Ta oproti ostatním nevymáhají nic na státu a společnosti, ale sami přebírají jejich sociální povinnosti.

A. Giddens [1999] užívá dělení Davida Aberleho z roku 1966. Hnutí jsou dělena na transformační, reformní, spasitelská a nápravná. Transformační usilují o dalekosáhlé, převratné a někdy i násilné změny ve společnosti. Řadí mezi ně revoluční hnutí a některá radikální náboženská. Reformní hnutí si kladou za cíl změnu pouze některých aspektů společenského řádu. Zabývají se konkrétními formami nerovnosti nebo nespravedlnosti. Mohou to být například hnutí za zákaz potratů. Cílem spasitelských hnutí je zachránit lid před jejich způsobem života, který členové hnutí považují za zkažený. Jedná se především o různá náboženská hnutí. Nápravná hnutí se snaží o nápravu některých nedostatků u jednotlivých lidí. Sem patří např. hnutí Anonymní alkoholici.

Sociologie se při studiu sociálních hnutí zabývá především charakterem účastníků, způsobem získávání přívrženců, existencí hnutí v čase, taktikami a akcemi hnutí. Dále řeší vztah protestních hnutí a vládnoucích elit, evoluci forem konfliktu pojmáných jako kulturní prvky (např. jak vznikla demonstrace), vzájemný vztah mezi institucionalizovanými a rozvratnými formami politiky, osvětovou činností sociálních hnutí při definování sociálních problémů. V neposlední řadě také studuje, jak jsou organizační aktivity hnutí omezeny zdroji, jak hnutí vyrůstají z kulturních změn a jak je naopak vyvolávají [Maříková, Petrusek, Vodáková 1996].

3. Příčiny vzniku

Pro pochopení vzniku hnutí hippies je nutné seznámit se s poměry ve Spojených státech amerických po hospodářské, politické a společenské stránce. Nejpodstatnější jsou samozřejmě léta 60., ale bez znalosti vývoje již od konce druhé světové války by nebyl pohled kompletní. V následujících kapitolách bude tedy popsána situace ve Spojených státech od konce druhé světové války přibližně do poloviny 60. let, kdy začínalo období hnutí hippies.

3.1 Hospodářská situace

Spojené státy vyšly z druhé světové války vítězně a na rozdíl od evropských spojenců jejich zemi neponičila ani procházející vojska. Všichni byli nadšení a hrdí na americkou vojenskou sílu a průmyslovou vyspělost a očekávali dobu poválečného rozmachu [Tindall, Shi 1994].

Ihned po válce nastala rychlá demobilizace a přechod k mírové ekonomice. Ekonomická deprese proběhla nečekaně rychle a americká ekonomika se dočkala řady soukromých investic do nových průmyslových odvětví a obchodu. Hrubý národní produkt se

mezi roky 1945 a 1960 téměř zdvojnásobil a růst pokračoval i v letech šedesátých. Amerika se podílela v této době pouhými šesti procenty na světové populaci, ale téměř dvoutřetinovou produkcí a spotřebou na světové ekonomice. Zničené země západní Evropy nemohly Spojeným státům konkurovat, a tak Amerika získala monopolní postavení na mezinárodním trhu. Ekonomové a politici byli přesvědčení, že díky ochranným systémům Nového úředu (New Deal) nehrozí žádné další ekonomické kolapsy a poklesy. O svém názoru přesvědčovali veřejnost a ta žila v představě nekonečného růstu bohatství [Tindall, Shi 1994].

Američané dlouhodobě odkládali výdaje za hlavní ekonomické statky, jako např. automobily, domy, ale i běžné spotřební zboží. Po válce se všichni snažili tento nedostatek vynahradit a nakupovali vše, co si dříve nemohli dovolit. Podíl majitelů domů vzrostl mezi roky 1945 a 1960 o padesát procent. Většina domácností byla kvalitně vybavena. Počet těch, které se považovaly za podprůměrné, klesl z 37 % v roce 1950 na 9 % v roce 1970. Motorem americké ekonomiky se tedy stala především poptávka po spotřebním zboží. Spotřebu umocnil značný nárůst populace i nárůst průměrné mzdy. Aby bylo možné růst ekonomiky udržet, bylo nutné vést občany k neustálé spotřebě. Jedním z velmi účinných zdrojů se stala televizní reklama (televizi vlastnilo 9 z 10 rodin), jejímž prostřednictvím se obchodníci snažili společnost přesvědčit, že hédonistický životní styl je morální, nikoliv amorální [Bell 1999; Jankowski 1975; Tindall, Shi 1994]. Kromě marketingu podporovalo zvýšení spotřeby i rozšíření prodeje na splátky a široká nabídka hypoték [Bell 1999, Kubátová 2010].

3.2 Politická situace

Politickou situaci po druhé světové válce nejvíc poznamenal počátek studené války. Přestože všichni tajně doufali v dále fungující spojení se Sovětským svazem, bylo velmi brzy jasné, že není možné ho udržet. Již v roce 1947 byly pokusy Spojených států pomoci evropským státům Trumanovou doktrínou a Marshallovým plánem především snahou zabránit tomu, aby v zemích vyhrály sílí komunistické strany. V roce 1949 vzniklo NATO s jasným cílem udržet USA v Evropě a Rusko mimo západní Evropu. V tom samém roce se roznesly zprávy o cvičném atomovém výbuchu, který provedli Sověti. Komunistická strana zvítězila v Číně a v roce 1950 začala válka v Koreji. Bylo prokázáno, že komunističtí agenti infiltrovali i Bílý dům a americkou společností se začal nezadržitelně šířit strach. Antikomunistické hysterie se snažilo využít mnoho politiků, z nichž nejznámější je republikánský senátor Joseph R. McCarthy, který označil státní department za komunistické

hnízd, a rozpoutal tak „hon na čarodějnice“ [Tindall, Shi 1994]. Jeho kampaň trvající od 12. února 1950 do prosince 1954 vedla k propuštění 9500 státních úředníků [Prokop 1998].

V padesátých letech se stal významným tématem boj za občanská práva a především rasovou rovnost. V roce 1953 byl zvolen americkým prezidentem Dwight D. Eisenhower, který občanská práva výrazně podporoval. Jedním z jeho zásadních činů byl návrh nového zákona o občanských právech, který byl s několika úpravami vykonanými na žádost Jihu schválen ještě za období jeho vlády. Jeho nástupcem se v roce 1961 stal John Fitzgerald Kennedy, který v ochraně občanských práv společně s bratrem Robertem pokračoval dál. Situace se od 50. let však značně vyostřila. Z dřívějších nenásilných akcí podporovaných Martinem Lutherem Kingem (např. bojkot autobusů v Montgomery v roce 1955) se na začátku let šedesátých stal otevřený boj. Zásadním problémem byly přetrvávající předsudky Jihu, který odmítal rovnoprávnost černošského obyvatelstva a nevyhýbal se násilí (blokády vysokých škol, bomba v nedělní dívčí škole apod.) [Tindall, Shi 1994].

Po atentátu na J. F. Kennedyho v roce 1963 získal prezidentské křeslo Lyndon B. Johnson. Hlavním z jeho cílů bylo zavést zákony, které Kennedy neprosadil. Jednalo se především o zákony o snížení daní, občanských právech, revitalizaci městských center apod. Jeho politika se stala politikou boje proti chudobě, kterou si Američané začali na počátku 60. let postupně uvědomovat. Zásadní vliv měla kniha Michaela Harringtona *Jiná Amerika* z roku 1962. V knize popisuje, že přestože značné části americké společnosti přinesl poválečný ekonomický rozmach bohatství, existuje několik desítek milionů lidí, kteří uvízli v „*kultuře bíd*“, z níž je jen těžko možné uniknout [Tindall, Shi 1994].

Johnson prosadil zatím nejradikálnější zákon o občanských právech, ve kterém se zakazovala jakákoliv diskriminace v hotelích, restauracích a ostatních veřejných zařízeních včetně škol. Později se mu podařilo získat i volební právo pro černošské obyvatelstvo. Kromě problému rasové diskriminace na Jihu se začala řešit i tíživá situace černošského obyvatelstva segregovaného v chudých ghettech velkých měst. Nové zákony rozhýbaly opět i aktivisty této záležitosti. Hnutí za občanská práva se v té době rozdělila na zastánce nenásilného protestu pod vedením M. Luthera Kinga a na radikální extrémisty Black Power nebránící se násilí [Tindall, Shi 1994].

V popisu politické situace ve Spojených státech amerických je samozřejmě nutností zmínit válku ve Vietnamu, jež se stala hlavním tématem protestních hnutí mládeže v 60. letech. Válka začala již v roce 1957, když se Američané pokusili posílit Francouze v boji proti rostoucí komunistické moci [Gurvis 2006]. Zásah přesně odpovídal politice zadržování prezidenta Trumana, která slibovala, že Spojené státy americké nepřipustí rozšiřování

komunismu kdekoliv na světě. V roce 1963 bylo ve Vietnamu 16 000 vojáků, do roku 1966 vzrostl počet na 385 000, kromě toho americké letectvo Vietnam pravidelně bombardovalo. Cílem Ameriky nebylo vyhrát v pravém slova smyslu, ale spíš kontrolovat situaci tak dlouho, dokud nepřestane protistrana bojovat. Nemohli si totiž dovolit útočit příliš intenzivně, protože hrozila přímá odvěta Číny a Sovětského svazu. Díky přenosu bojových akcí v televizním vysílání se stala z války ve Vietnamu „válka v obývacím pokoji“. Extrémní brutalita a časté vraždění vietnamských civilistů, které bylo možné denně pozorovat, se staly hlavním důvodem odporu části veřejnosti vůči této válce [Tindall, Shi 1994]. Válka ve Vietnamu závažným způsobem zvětšovala generační propast. Pro starší generace byla účast v ní hrdinským činem a vlasteneckou povinností, mladí v ní oprávněně viděli jen nesmyslné násilí [Gurvis 2006].

3.3 Společenská situace

Návrat vojenských veteránů a ekonomická stabilita umožnila lidem, kteří dosud pořízení potomstva odkládali, založit si rodinu. Z hrubé míry 19, 4 dětí na tisíc obyvatel v roce 1940 se zvýšila na 24 v roce 1946 a růst pokračoval až do 60. let [Tindall, Shi 1994].

Zvýšení počtu obyvatel, technický rozvoj v zemědělství, rozvoj automobilového průmyslu a výstavba nových silnic měly velký vliv na změny uspořádání amerických měst. Mechanizace zemědělství umožnila snížit nezbytný počet rolníků, takže se lidé z venkova začali stěhovat do měst. Mezi roky 1940 a 1970 jich bylo asi 20 milionů. Do větších měst přicházelo ze zemědělského jihu také hodně černošského obyvatelstva především proto, že tato města byla liberálnější. K největšímu růstu měst docházelo v oblastech tzv. Slunečního pásu a severovýchodního pobřeží. Kromě zvýšení urbanizace začal nově i proces suburbanizace. Lidé z měst se začali stěhovat do nově vystavěných předměstí, která nabízela prostornější bydlení i kvalitnější školy. Tato předměstí byla však určena pouze bílým dobře vydělávajícím obyvatelům, proto v centrech měst zůstávali především černí a méně majetní Američané [Tindall, Shi 1994].

Nárůst obyvatel do typizovaných předměstských domků přispěl k již značné konformitě americké společnosti. Potřeba poznávat nové sousedy vedla k zakládání různých občanských spolků, klubů a sdružení, kde bylo možné se vzájemně setkávat, trávit volný čas a vypomáhat si. Kromě nárůstu počtu již zmíněných společenských institucí se začalo také mnohem více lidí sdružovat v církvích. Poválečný návrat Američanů k náboženství byl výrazně posílen všeobecným strachem, který vyvolávala studená válka s ateistickými

komunistickými státy. K uniformitě Američanů přispívala značně i média, která vytvářela obraz dokonalých žen v domácnosti a pracujících mužů, a reklamou podporovaná masová spotřeba a blahobyť. Nikdo totiž nechtěl mít horší dům nebo auto než jeho soused. Poválečná distribuce blahobytu navíc nesmírně posílila střední třídu [Tindall, Shi 1994].

Americká společnost velmi rychle podlehla novému rozmařilému životnímu stylu, který Bell [1999] označuje jako hédonistický. Tento způsob života je založen na myšlence, že všechny myslitelné potřeby je nutné uspokojit ihned. Z nakupování se stal nový způsob trávení volného času, nákupní centra rostla prakticky na každém rohu a dříve luxusní a nedostupné zboží se stalo běžným. Každý si chtěl užívat a prodej na splátky mu to umožnil. Majetek se stal odrazem životního úspěchu a spokojeného života [Tindall, Shi 1994 a další].

Poválečné období neznamenal pro Spojené státy jen období ekonomického růstu a všeobecného blahobytu. Bylo to také období společenských změn. Hédonistická kultura plně zasáhla společenský a ekonomický systém, který byl do té doby charakterizován především protestantskou etikou, pro niž bylo typické odříkání, sebekázeň, uměřenost a cudnost [Bell 1999, Kubátová 2010]. Do padesátých let byli typickými zástupci protestantské etiky tzv. WASPs (White Anglo-Saxon Protestant, tedy bílý anglosaský protestant). Tvořili americkou elitu založenou na původu a výchově. Podstatný pro ni byl rodokmen a styky, zaměstnání muže (u žen nehrálo téměř žádnou roli) a kluby, jichž byli členy. Charakteristická pro ně byla prestiž, elitářství a segregace, ale také antisemitismus, rasismus a sexismus. Měli velmi vyvinutý smysl pro povinnost, uctívání autorit a sebeovládání. Pro americkou společnost měli velký význam především proto, že založili řadu dodnes fungujících institucí, jako např. banky, nemocnice apod. [Brooks 2001]. V průběhu 50. let protestantská elita i s její etikou prakticky zanikla.

Za jeden z důvodů se považuje to, že vysokoškolské vzdělání přestalo být výsadou bílých protestantských mužů, ale zpřístupnilo se širší veřejnosti. Velkou zásluhu na tom má tehdejší prezident Harvardské univerzity James Bryant Conant, který měl dosud nevídanou představu o nové elitě. Její členové by se podle něj měli o své postavení zasloužit svými schopnostmi a ne příslušností k rodu. K tomuto přispěl nový testovací systém SAT, který vytvořil Henry Chauncey, aby mohl „*měřit schopnosti lidí a spravovat společnost spravedlivějším a racionálnějším způsobem*“ [Brooks 2001: 27]. Dalšími kroky bylo zpřístupnění univerzit Židům a ženám, později i černošskému obyvatelstvu. To vše znamenalo ohromný nárůst vysokoškolských studentů. Tindall a Shi [1994] uvádí, že se jejich počet od roku 1945 do 1970 zčtyřnásobil. „*Nastupující členové privilegovaných tříd (vysokoškolsky vzdělání, pozn. autorky) se snažili zničit veškerou prestiž stále spojovanou s waspovským*

životním stylem a morálním kodexem a nahradit starý řád novým, jenž by vyzdvihoval duchovní a intelektuální hodnoty“ [Brooks 2001: 33]. Nutno uznat, že pád starých elit byl v zásadě jen otázkou času. Buržoazní elita byla již sama značně vyčerpaná, odmítala se otevřít zbytku společnosti a její antisemitismus byl v poválečné době netolerovatelný.

Je možné říci, že konzumní hédonistický životní styl byl dalším důvodem k pádu starých elit a protestantské kultury. Neustálé nabádání ke spotřebě a užívání si života bylo totiž v přímém rozporu s již zmiňovanými protestantskými hodnotami. Na lidi bylo z jedné strany naléháno, aby se bavili, z druhé, aby stále ještě v duchu protestantismu pilně pracovali. Z práce již nebyl cíl, ale prostředek ke spotřebě. Tento rozkol vedl nutně k pádu kapitalistických hodnot a ztráty legitimacy a rozpadu amerického hodnotového vzorce založeném na protestantské posvátnosti práce a skoro puritánské morálce [Bell 1999].

V 50. letech vzrostla kritika nejen starých elit, ale i nové buržoazie a jejího konzumního stylu života. Kritika pocházela především z řad intelektuálů, teologů, spisovatelů a o něco později i ze strany hnutí mladých Američanů. O tom však bude ještě řeč. Jako jednoho z kritizujících autorů je možné zmínit Davida Riesmana [2007] jehož kniha *Osamělý dav* vyšla poprvé v roce 1950. V díle popisuje tři základní sociální charaktery. Nejvíce se však věnuje vnějškově řízenému člověku, který žije v postindustriální (příp. pozdně moderní) společnosti. Jedná se o společnost hmotné hojnosti, nadbytku a konzumu, ve které je čím dál tím méně lidí zaměstnaných v zemědělství a průmyslové výrobě a naopak roste počet lidí zaměstnaných ve službách. Výrazné zkrácení pracovní doby zvýšilo význam volného času a jeho využití. Pro postindustriální společnost je ale také typická anonymita a pocit nejistoty jejich členů. Vnějškově řízený člověk dělá a myslí si to, co zrovna dělá a myslí si většina lidí. Přejímá názor, hodnoty, životní styl i pocity od ostatních, především svých vrstevníků a tzv. lepších lidí (různých elit). Je si velmi dobře vědom toho, že má šanci být dobře hodnocen a najít si uplatnění jen v případě souhlasu zbytku společnosti. Proto si velmi dobře všímá svého okolí a podřizuje se veřejnému mínění. Je přátelský, nápomocný a rozhazovačný. Velmi touží po komunikaci s ostatními a po tom být milován. Množství vztahů však nutně znamená jejich jistou povrchnost. Na druhou stranu je díky tomu i velmi tolerantní a bez předsudků.

Kritika konvenčních středních vrstev a jejich způsobu života se stala tématem i řady tehdejších amerických umělců. Za zmínku stojí hnutí beat generation, které se primárně zformovalo z řad mladých spisovatelů. Více o nich bude řeč v kapitole 4.2.

Americká společnost si v prosperujícím poválečném období nechtěla připouštět, že skutečnost není zdaleka tak bezproblémová, jako si ji představuje. Lidé se věnovali svým rodinám a pyšnili se materiálním růstem a odmítali vidět, že poválečný ekonomický rozmach

nepřinesl štěstí zdaleka všem a že pár kroků od jejich dokonalých domácností žijí lidé v chudých ghettech [Tindall, Shi 1994]. K tomuto rozporu byla daleko nejcitlivější mládež, jejíž kritický přístup k většinové společnosti vyvrcholil v polovině 60. let

Do americké mládeže se po druhé světové válce vkládaly velké naděje. Byla to po dlouhé době první generace nezasažena ekonomickou krizí ani válečnými hrůzami. Proto se všeobecně věřilo, že bude mít takové podmínky pro svůj rozvoj, které jí umožní vytvořit lepší svět. Tyto perspektivy skvělé budoucnosti se mladým s velkou vervou předkládaly [Hora 1995]. Tom Wolfe [1999] tvrdí, že tento přístup vytvořil v poválečné americké mládeži pocit, že jsou neporazitelní [srov. s Marada 2003] a nazývá je „superděcka“. *„První světová generace těch malých ďáblíků – cítili se imunní, žádné neštěstí se jich nemohlo dotknout. Jejich rodiče pamatovali dřinu a beznaděj, válku a hospodářskou krizi, - ale Superděcka znala jen emocionální náboj, který jim tohle všechno přinášelo, teď, když dřina a beznaděj už neexistovaly.“* [Wolfe 1999: 51].

Mladí ale pociťovali, že technický pokrok společnosti a hmotný blahobyt jim nenabízí to, co by potřebovali nejvíc, totiž vnitřní naplnění, vřelé mezilidské vztahy a hodnotové vzory [Hora 1995]. Cítili, že starší generace je egoistická a pokrytecká. Obdivovala americkou demokracii, ale neviděla ghetta pár kroků od jejich domu a vraždy vietnamských civilistů [Jankowski 1975]. Z těchto pocitů se zrodila hnutí mládeže 60. let, která lze dělit na politicky aktivní (např. nová levice) a na ta, která ze všeho nejvíc lákal útěk co nejdál od společnosti, tedy hippies. Pro oba typy hnutí byla typická negace většinové společnosti. Odmítali majetek, společenskou prestiž, vzdělání apod., naopak volali po svobodě a lásce k bližnímu [Jankowski 1975 a další].

Dříve než přejdu k podrobnějšímu popisu těchto hnutí, považuji za zajímavé zmínit, že podle Znebejánka [1975] nepovažovala americká společnost hnutí ze 60. let za nic historicky překvapivého. Byla totiž na existenci různých druhů občanských sdružení, sekt, lobby a nátlakových skupin díky mnoha dřívějším zkušenostem zvyklá. Část odborníků zabývajících se tímto fenoménem se přiklání k Inglehartovi, který tvrdil, že posun z materiálních hodnot k postmateriálním je typický pro hospodářsky stabilní a bohaté západní země [viz také Maříková, Petrusek, Vodáková 1996]. Jiní autoři v nich spatřovali snahu mladých bohémů o definitivní rozchod s hodnotami buržoazie industriální společnosti [viz také Brooks 2001].

4. Předchůdci a kořeny

Přestože byl vznik hnutí hippies vyvolán především tehdejšími podmínkami v americké společnosti (více kapitola 3), považuji za zajímavé ukázat, že myšlenky, ke kterým se hnutí hlásilo, nebyly v dějinách ničím novým. Bell [1999] ve své knize *Kulturní rozpory kapitalismu* napsal: „Nové hnutí bylo jistě extrémní, nebylo však ani odvážné ani revoluční. Znamenalo pouhou extenzi hédonismu padesátých let a demokratizaci libertinství, jehož dosáhly izolované skupiny lidí z vyšších vrstev o notnou dobu dříve.“ [91]

Podle Brookse [2001] existovala po celou průmyslovou éru kulturní válka mezi bohémou a buržoazií. První protesty proti způsobu života buržoazie můžeme najít již u francouzské bohémy na přelomu 18. a 19. století, která vycházela z romantismu.

Ve 20. letech 20. století, kdy ve Spojených státech amerických začala expandovat buržoazní předměstí a rozrůstat se třídy maloburžoazie, se začaly objevovat literární útoky na buržoazní hodnoty a v městských částí jako např. Greenwich Village se začala usazovat bohémská alternativa [srov. s Bell 1999]. Řada spisovatelů, např. Ernst Hemingway, odcházela do Evropy (především do Paříže nebo Moskvy), kde se angažovala v radikální politice a útočila proti maloměšťáctví.

Za významné dílo shrnující hlavní myšlenky bohémy lze považovat *Exile's Return* z roku 1933 od Malcolma Cowleye, ve kterém popisuje bohémské ideje [Cowley in Brooks 2001]:

- idea spasení dítětem – každý se narodí s určitými schopnostmi, které jsou postupně drceny společností
- idea sebevyjádření – účelem života je vyjádřit celou individualitu jedince
- idea pohanství – tělo je chrám, nahota a sex nejsou nečisté
- idea svobody – je třeba rozbít každý zákon a konvenci
- idea rovnosti žen
- idea psychologického přizpůsobení – lidé jsou nešťastní, když se musí přetvařovat
- idea změny místa – hledání pravdy na cestě, přesun na životně důležité místo

O dalším vývoji sporu mezi bohémou a buržoazií se zmiňuji v kapitole 3. Nyní bych v následujících podkapitolách ráda shrnula vliv amerických transcendentalistů a hnutí beat generation na hnutí hippies.

4.1 H. D. Thoreau a transcendentalisté

Kromě francouzských bohémů, mezi které můžeme zařadit např. Gustave Flauberta [Brooks 2001], se dále jako předchůdci hippies uvádí američtí transcendentalisté [Brooks 2001; Hanák 1992]. Hnutí transcendentalistů vzniklo v první polovině 19. století a bylo tvořeno především spisovateli a mysliteli z Nové Anglie. Mezi nejvýznamnější patřili Ralph Waldo Emerson, Henry David Thoreau, Bronson Alcott nebo zakladatelka amerického hnutí za emancipaci žen Margaret Fullerová. Jejich cílem bylo transcendentovat, tedy přesáhnout materialismus a racionalismus a proniknout k duchovnímu jádru člověka. Podle Brookse [2001: 71] věřili, že „*uvnitř každého člověka existuje něco vyššího než v celém hmotném světě, než ve všech světech, jež útočí na zrak a sluch, a že vnitřní zdokonalení má svou hodnotu a důstojnost*“. Alternativu k průmyslové ekonomice hledali v přírodě (především v lesích), která měla být lékem na všechno falešné. Mezi těmito autory se objevuje ekologické myšlení (byli si vědomi toho, že průmyslová výroba a honba za neustálým ziskem může přírodu ohrozit) i významný proud zaměřený na sociální a agrární reformy. Díla transcendentalistů výrazně přispěla k emancipaci americké literatury a filosofického myšlení na britské duchovní a kulturní tradici a celkově ovlivnila americkou kulturu, literaturu a filosofii [Brooks 2001; Hroch 2000].

Pro hnutí hippies je podstatné především dílo H. D. Thoreaua [Smolík 2010], který mj. inspiroval koncepci tzv. občanské neposlušnosti. H. D. Thoreau byl abolicionista, který zastával individuální rovinu protestu a viděl „*možnost vytvoření spravedlivé společnosti pouze v úplné změně myšlení jednotlivých členů společnosti*“ [Hanák 1992: 10]. Svoji esejí *Občanská neposlušnost*, kterou napsal v roce 1849, inspiroval např. Lva Nikolajeviče Tolstého, Mahátma Ghandiho nebo Martina Luthera Kinga [Hanák 1992, <http://www.obcanskaneposlusnost.cz/>]. Zajímavé je také, že je národním hrdinou Dánska a symbolem dánského odboje proti nacismu. Občanská neposlušnost může být definována jako „*dlouhodobé systematické vyhýbání se naplňování očekávání oficiálních autorit*“ a „*veřejné, uvědomělé a nenásilné porušování zákona - obvykle uskutečňované se záměrem dosažení změny daného zákona či vládní politiky*“ [<http://www.obcanskaneposlusnost.cz/>]. Sám Thoreau bojoval tím, že opakovaně neplatil občanský poplatek [Hanák 1992]. Jako základní myšlenky Thoreauovy *Občanské neposlušnosti* bych zmínila následující:

- nejlepší je vláda, která vládne co nejméně
- důraz na sílu individua: důležité je být především lidmi, pak až občany
- za všech okolností je třeba činit to, co pokládám za správné

- společnost nemá svědomí, ale společnost lidí majících svědomích je společnost se svědomím [Hanák 1992, Thoreau 1849]

Hippies nosili na hrob H. D. Thoreaua květiny [Hanák 1992] a vliv jeho *Občanské neposlušnosti* můžeme jasně vidět v některých jejich gestech, jako např. proti pistoli květinou, pálení povolávacích lístků do armády apod.

4.2 Beat generation

Beat generation jsou řadou autorů [např. Hanák 1992; Brooks 2001; Jankowski 1975 apod.] považována za přímé předchůdce hippies. Přestože se řada členů tohoto hnutí od hippies hlasitě distancovala [Hanák 1992], nelze zpochybnit celou řadu společných prvků.

Jako vznik hnutí beat generation se uvádí setkání Williama Burroughse s Jackem Kerouacem a Allanem Ginsbergem v roce 1944 v New Yorku, dnes užívaný název pro toto hnutí vznikl však o něco později [Mazálková 2007]. Označení beat generation je odvozeno z termínu „beat“, který na konci 40. let poprvé zavedl Herbert Huncke pro skupinu pohybující se kolem Kolumbijské univerzity v New Yorku. Samotné beat generation zavedl až Jack Kerouac a J. C. Holmes především pro skupinu literátů, mezi které patřil kromě již zmiňovaných například Neal Cassady a Michael McClure [Daly, Wice 1999; Hanák 1992 a další]. Podle J. C. Holmese znamená beats „být na dně a hledět vzhůru“. Název se také váže k hudbě (vyjadřuje rytmický úder) nebo k bití dřevěnou holí mistra zenu [Hanák 1992; Hora 1995]. Na konci 40. let se skupina přesunula z New Yorku do San Franciska nejprve do čtvrti North Beach. North Beach se však postupem času stala čím dál častějším cílem turistických výprav, které lákal netradiční způsob života místních obyvatel, proto beatnici přesídlili do Haight-Ashbury [Prokop 1998; Mazálková 2007; Hanák 1992 a další].

Členové beat generation byli první, kdo se hlásili k tzv. hip způsobu života. Samotné slovo hip znamená něco jako být cool, být v obraze. Odvozeno je údajně od obvyklé polohy při kouření opia, lehu na jedné straně, tedy na boku (hip). Slovo hip je i základem pro slovo hippies a hipster. Stejně jako většina slov ve slovníku hippies byla přejata od členů beat generation, pochází od nich i samotné označení pro toto hnutí. Hippies byli podle beatníků mladší verzí jich samých. Po přestěhování se na Haight-Ashbury se kolem beatníků začali shlukovat mladí lidé, převážně univerzitní studenti, kteří ke členům beat generation vzhlíželi a chtěli žít stejným způsobem jako oni [McCLEARY 2010].

Za hipstra byl považován člověk, který radši volil život v násilí než v konformitě, protože násilí považoval za jedinou možnost, jak se vyjádřit [Hanák 1992]. Hipster byl

v rámci beat generation považován za hrdinu v boji s konformní společností. V 50. letech se začíná stávat tento nový záporný hrdina či spíše „antihrdina“ nebo „nehrdina“ motivem mnoha filmů. Jednalo se o nejednoznačnou, vnitřně rozervanou osobnost, která se osvobozuje od společenských pravidel a touží žít po svém. Hledá volnost a soudržnost, kterou najde v gangu, kde objeví násilí, brutalitu, nové drogové a sexuální zážitky. I když se jednalo většinou o velmi nekvalitní, spíše komerční filmy, byl jim po právu přisuzován velký význam, co se vlivu na mladou generaci týče. Existovaly obavy, že by filmy mohly vyvolat vzpuru a narušit společenský řád. Proto byl například film *Divoch* (*The Wild One*, 1953) ve Velké Británii do roku 1968 zakázán a cenzurou prošel i jeho scénář [Hendrich 1996].

Hrdinové filmů byli stejně jako hrdinové beatnické literatury převážně tuláci². Lidé, kteří byli neustále na cestě. Prototypem beatníka se stal Kerouacův hrdina Dean Moriarty z románu *Na cestě*³, který sice neví, kam a proč utíká, ale musí být pořád v pohybu [Hora 1995]. Zajímavé je zmínit, že románová postava je založená na skutečné osobnosti, příteli Jacka Kerouaca Nealu Cassadym, který se jako řidič legendárního autobusu a člen Marry Pranskters stal jednou z významných osobností v hnutí hippies [Wolfe 1999].

Beatníci představovali vnitřně nesourodou skupinu bez uceleného programu tvořenou umělci a jejich následovníky většinou ze střední třídy. Beatníci se „*snažili přehodnotit soudobý způsob života a upozornit na duchovní prázdnotu ve světě blahobytu a technického pokroku a na neschopnost oficiální kultury a náboženství poskytnout stabilní a nosné hodnoty a orientace*“ [Hora 1995: 25]. Chtěli být slyšet, proto pořádali veřejné předčítání svých děl. Snažili se šokovat a na protest proti světu squares⁴ odmítali blahobyť i náboženství, vyhledávali tabuizovaná témata, jako drogy a otevřenou sexualitu, a za každou cenu se snažili dělat vše obráceně, než bylo vhodné. Kazimier Jankowski je popisuje jako lidi, „*jejichž způsob života urážel cit pro slušnost průměrného Američana*“ [Jankowski 1975: 85]. Bydleli v „pads“, pokojích vybavených většinou jen rohoží na spaní. Málo se myli, chodili prostovlasí, s plnovousy, často bosí nebo v sandálech. Nosili džíny nebo plátěné kalhoty a jiné pohodlné oblečení, které příliš často neprali ani nežehlili [Jankowski 1975].

Beatníci kladli důraz na osobní svobodu, trpěli pocity osamělosti, lhostejnosti, prázdnoty a deziluze. Odmítali minulost, tedy stavěli se odmítavě k předchozí generaci, nedůvěřovali budoucnosti, žili přítomným okamžikem. Osvobození a únik před těmito pocity a společností, jež je vyvolávala, hledali v přírodě, na svých cestách, které vedly často do

² Tulák je v americké literatuře oslavován jako element svobody. [Hanák]

³ Román *Na cestě* je dodnes považován za bibli hnutí beat generation. [Hora 1995; Leary 1996]

⁴ Square je označení pro nemoderního, upjatého člověka, který nedrží krok se současností. Je to přesný opak hip. [McCLEARY 2010]

Evropy a do Asie (především do Japonska a Indie), v orientálním náboženství (hinduismu, buddhismu a zen buddhismu) a v drogách, které umožňovaly dosáhnout stavů popisovaných v orientálních spisech bez čekání, tady a teď. Kromě východních kultur se beatnici také zajímali o indiánský folklor, mystiku a způsob života [Hora 1995; Hanák 1992; Prokop 1998; Mazálková 2007].

Díky beatnické literatuře a jazzu, který byl velmi chytlavým a srozumitelným způsobem vyjádření, se myšlenky tohoto hnutí šířily za hranice Spojených států amerických převážně do západní Evropy, ale i dál do sovětského bloku. [Hora 1995] V roce 1965 byl u nás Allan Ginsberg zvolen králem Majálesu [Hanák 1992].

5. LSD

Hnutí hippies je s užíváním drog neodmyslitelně spojeno. Mezi nejvíce užívané látky patřily marihuana, LSD, psilocybin, meskalin, DMT a amfetaminy (speed), zcela výjimečně heroin a další opiáty [Davis 1967; Leary 1997 a další].

Jankowski [1975] nevidí v užívání drog u mladých lidí v Americe nic v zásadě překvapivého. V USA v té době nebylo užívání léků ničím ojedinělým, právě naopak. V roce 1966 z 220 milionů Američanů asi 10 milionů užívalo povzbuzující léky s amfetaminem a 20 milionů prášky na spaní s barbituráty [Jankowski 1975].

Podle Jankowského [1975: 53] vzniklo hnutí hippies „*spojením idejí a životního stylu beatníků s veškerými výsledky používání LSD*“. Většina autorů [např. Wolfe 1999] se s touto myšlenkou v zásadě shoduje a po prostudování materiálů považují i já za užitečné věnovat se této droze trochu podrobněji.

5.1 Původ a šíření

Historie LSD je velice dobře zmapovaná. První, kdo syntetizoval diethylamid kyseliny lysergové, byl doktor Albert Hofmann. Stalo se tak v roce 1938, když ve švýcarské Basileji zkoumal pro laboratoře firmy Sandoz chemické a farmakologické vlastnosti námelu, houby, která parazituje na klasech žita. LSD bylo dvacáté páté v sérii námelových derivátů, odtud označení LSD-25. Testy na laboratorních zvířatech nepřinášely žádné signifikantní výsledky, proto bylo na dalších pět let uloženo a dále nebylo zkoumáno. Jeho psychotropní účinky byly objeveny náhodou 9. dubna 1943, když se doktor Hofman, který se výzkumu látky nechtěl vzdát, při přípravě další dávky omylem dotkl lahvičky a trochu LSD tak vstřebal [Lee, Shlain

1985]. Později popsal, že zažil „pozoruhodný, ale nikoli nepříjemný stav intoxikace ... charakterizovaný intenzivní stimulací imaginace a změněným stavem vědomí či vnímání světa.“ [Lee, Shlain 1985: 12].

Psychologické účinky LSD začal jako první zkoumat přítel Alberta Hofmanna doktor Werner Stoll, který výsledky své práce uveřejnil v roce 1947 ve Švýcarských neurologických archivech. Uvedl, že LSD kromě toho, že otupuje podezřivost schizofrenních pacientů, vede ke „zmatenému vnímání, halucinacím a akceleraci myšlení“ [tamtéž: 31]. Žádné vedlejší účinky nebyly pozorovány [Lee, Shlain 1985].

LSD se dostala z Evropy do Spojených států díky CIA. Již její předválečný předchůdce OSS (Office of Strategic Services) a později i CIA hledali látku, která by umožnila vyslechnout člověka bez použití násilí, ale dozvědět se všechny důležité informace. První pokusy prováděli s marihuanou a po druhé světové válce i s meskalinem. K použití meskalinu je inspirovali nacističtí lékaři, kteří tuto látku testovali na vězňích v koncentračních táborech. Obě zkoušené látky sice odstraňovaly u pokusných osob zábrany a do jisté míry usnadňovaly výsledek, nicméně nefungovaly stoprocentně a měly řadu negativních účinků včetně vyvolání stavů podobných schizofrenii [Lee, Shlain 1985].

Na začátku 50. let se vědci ze CIA dostali k LSD. Účinky drogy je zaujaly natolik, že i když se ukázalo, že jako sérum pravdy je značně nespolehlivá, zabývali se jejím studiem i nadále mimo jiné i v souvislosti se zkoumáním mimosmyslového vnímání. O jejích účincích byli přesvědčeni natolik, že dlouhou dobu panoval strach, že by látku mohl použít Sovětský svaz jako chemickou zbraň proti americkým agentům [Lee, Shlain 1985].

Pod záštitou CIA vzniklo v průběhu 50. let několik grantů a programů⁵, na podporu vědeckého výzkumu LSD, do kterých se zapojila armáda a řada státních organizací, včetně nemocnic a univerzit. LSD se začalo vyrábět v USA a zkoušet na dobrovolnících především z řad studentů a vězňů [Lee, Shlain 1985].

Jedním z těch, kdo se seznámil s LSD během výzkumných pokusů, byl i Ken Kesey, autor románu *Přelet nad kukaččím hnízdem*, náčelník Merry Pranksters⁶ a jedna z vůdčích osobností hnutí vůbec. V roce 1959 se coby student Stanfordovy univerzity přihlásil jako

⁵ Např. Geschickter Fund for Medical Research, Society for the Study of Human Ecology a Josiah Macy, Jr. Foundation [Lee, Shlain 1985].

⁶ Ken Kesey se skupinou přátel, kteří si říkali Merry Pranksters (Veselí žertěři) vyrazil v roce 1964 v pomalovaném školním autobuse na cestu po USA. Autobus měl vepředu nápis „Furthur“ (dál), vzadu „Pozor: výstřední náklad“ a na střeše bubny, elektrické kytary, nahrávací zařízení, mikrofony, reproduktory. Byl to „dokonalý nástroj k rozdmýchávání obav a blíže neurčené zmatené nelibosti v řadách občanů“ [Wolfe 1999: 90]. Poměrně ztřeštěné počínání Merry Pranksters bylo v jasné opozici k vědeckým a náboženským pokusům T. Learyho a jeho přátel [např. Wolfe 1999].

dobrovolník na pokusy s „psychomimetickými“ drogami v nemocnici pro americké veterány v Menlo Parku. Kromě LSD vyzkoušel i meskalin, IT-290 a další drogy, které se mu podařilo dostat ven z nemocnice a rozšířit mezi své přátele v univerzitní vesničce Perry Lane, později i mezi širší veřejnost díky tzv. kyselinovým testům [Lee, Shlain 1985; Wolfe 1999]. Hlavním cílem kyselinových testů bylo vyzkoušet účinky LSD na co největším počtu lidí. Kyselinové testy byly obvykle dobře plánované akce konající se ve velkých halách, na které zvalo množství plakátů a pozvánek. Hromadné užívání LSD doprovázely různé reflektory, stroboskopy a řada hudebních kapel, např. Grateful Dead, hrající tzv. acid nebo psychedelický rock. Za hlavní událost kyselinových testů byl považován Trips Festival, třídní festival, který je některými považován za začátek hippie scény na Haight-Ashbury [Lindaur 1999; Wolfe 1999].

LSD a další drogy se a přibližně od roku 1962 začaly šířit mezi americkou mládeží v masovém měřítku [Hanák 1992; Wolfe 1999]. Již tehdy je vyzkoušelo asi 25 tisíc lidí [Turner 1997]. V roce 1966 se odhadovaný počet uživatelů LSD zvýšil na milion občanů, jen v Kalifornii se na jaře 1966 rozdalo na milion dóz drogy měsíčně [Hanák 1992]. Užívání LSD bylo legální až do 6. října 1966, od té doby panoval přísný zákaz. Přesto se i po začátku prohibice podařilo rozšířit „kyselinovou scénu“ do Velké Británie a odtamtud dál do Evropy [Wolfe 1999]. V roce 1973 Federální drogová agentura odhadovala, že si LSD vzalo 7 milionů Američanů [Leary 1997]. Významnou roli při šíření drog sehráli i první dealeři, kteří na šíření drog mezi hippies často velmi zbohatli. Za zmínku stojí téměř legendární Owsley Stanley, který začal jako výrobce drog rozdávající je zadarmo a končil jako „Ford narkomanie“. Jeho obchod byl známý i za oceánem [např. Wolfe 1999].

5.2 Účinky LSD

Jak jsem již uvedla, byly mimořádné účinky LSD hlavním důvodem, proč se o něj tolik lidí zajímalo a proč se vůbec začalo šířit i mezi nevědeckou společnost. LSD se obvykle řadí k psychotropním látkám. Na základě klinických poznatků L. Lewina je možné LSD dále řadit do tzv. fantastik, drog vyvolávajících iluze, a podle C. Duchaussoise pak mezi látky, s nimiž se cestuje [Bergeret 1995]. Nejlepší obraz toho, co může vyvolat tato látka, však poskytují popisy prožitků lidí, kteří ji vyzkoušeli sami na sobě.

Mnoho autorů spojuje LSD se slovem zážitek. A to se zážitkem tak silným a těm, kteří ho neprožili, nepopsatelným, že je prakticky možné přirovnat ho k náboženskému prožitku. Z podávání LSD se tak stal náboženský obřad [Hora 1995]. Paralelami mezi užíváním LSD a

náboženstvím se zabývala řada autorů. Např. Wolfe [1999] uvádí, že vlastně všechna velká náboženství byla založena na velmi silném novém prožitku. Lidé, kteří ho zažili, se začali shlukovat do neformálních, ale nesmírně blízkých společenství. Postupně se zřekli svých obvyklých životních snažení, zpřetrhali vazby k rodině a příbuzenstvu. Vytvořili si vlastní symboly, terminologii, životní styly, kultovní praktiky, rituály, hudbu a umění vyvolané novým prožitkem. Síla prožitku vyvolávala potřebu šířit ho dál a společnost se postupně rozdělila na ty, co zážitek zažili, a na ty, co ne. Leary [1997] vidí v drogové kultuře 60. let renesanci nejstarších náboženství. Hippies se toulali bosí a hráli na flétny stejně jako dávné kultury. Navazovali na rituály předkřesťanského polytheismu a pohanství. Brali drogy v hinduistickém, buddhistickém⁷ či pohanském kontextu, skupinově a při veřejných oslavách. I laboratorně vyráběné látky odkazují na původní přírodní drogy. LSD se totiž vyrábí z námelu, psilocybin z hub, meskalin z indiánského peyotlu a DMT z kůry lián [Hanák 1992; Leary 1997].

Aldous Huxley v knize Brány vnímání [1996] přirovnává mozek ke „škrtící klapce“. Při běžném vnímání posílají smysly do mozku nezvládnutelný přísun informací. Aby to byl člověk schopen zvládnout, mozek množství informací zúží jen na tenký pramínek, který člověku stačí k orientaci ve světě, ale odfiltruje řadu zážitků, o které člověk přijde, aniž by to věděl. S tím, jak člověk stárne, pramínek neustále slábne a bledne. Bránu vnímání uzavírá a pramínek zužuje výchova a přizpůsobování se okolnímu světu. Opětovné otevření brány a jiný způsob vnímání umožňují drogy [Huxley 1996; Wolfe 1999].

A jak je tedy popisován zážitek způsobený LSD? „Činnost každého smyslového orgánu je jakoby zesílena. Barvy a tvary jsou extrémně jasné a zřetelné. Měl jsem moc stát se jakýmkoli hudebním nástrojem. Všechno je živé. Dokonce i neživotné předměty vysílají signály a dostávají zvláštní význam.“ [Leary 1996: 41] „Na LSD to vážně fungovalo, Ego a Ne-Ego se začalo propojovat. Nespočet věcí, které se zprvu zdály docela oddělené, se začalo propojovat: zvuk se stal...barvou! modrá...barvy se staly vůněmi...“ [Wolfe 1999: 182]. Dále se shodují, že LSD umožňuje schopnost vědět, co cítí a co si myslí ostatní. Poskytuje propojení s ostatními. Někdo to nazývá skupinovou myslí a intersubjektivitou [Wolfe 1999], jiní telepatickými schopnostmi a sdílenými halucinacemi [Gaskin 1999]. Někteří popisují zážitek tzv. smrti osobnosti. Jedná se o stav, kdy člověk zažije smrt vlastního já a jeho znovuzrození [např. Gaskin 1999].

⁷ LSD umožňovalo také dosáhnout „satori“, duševního stavu charakterizovaného jako procitnutí, probuzení. Satori umožňuje najít člověku jeho vlastní cestu životem, která je jinak dána ekonomickými, kulturními a politickými vzory. V zenovém buddhismu se satori dosahuje pomocí náročné meditace. Kvůli rychlému nástupu pocitu podobnému satori se LSD přezdívalo „instantní zen“ [Jankowski 1975]

Kromě pozitivních pocitů může LSD způsobit i velice nepříjemné až děsivé halucinace (popisované jako přízraky nebo noční můry) vyvolávající návaly úzkosti, které mohou vést k agresivnímu jednání vůči sobě a okolí nebo k depresím i k vážnějším duševním poruchám. Právě tyto tzv. špatné tripy dostaly některé hippies do psychiatrických léčeben [Jankowski 1975; Wolfe 1999].

V každém případě byla většina jeho uživatelů z LSD nadšená. Allen Ginsberg doporučoval pro zachování míru podávat ho Kennedymu a Chruščovovi [Hanák 1992], propagovali ho i Beatles [Hora 1995]. Tato droga obohatila i specifický slovník hippies. Vznikla slova jako acid (kyselina, označení pro LSD), psychedelický (nejčastěji ve spojení s hudbou a výtvarným uměním), trip (výlet, stav po požití drogy), be high (být nahoře, létat, být zfetovaný) a mnohé další [Gaskin 1999 a další].

5.3 Timothy Leary

Timothy Leary (22. října 1920, 31. května 1996) s beat generation (více kapitola 4.2) jsou společně považováni za rodiče hnutí hippies [Jankowski 1975] a ráda bych se o něm více zmínila právě v kapitole o LSD. Byl to totiž právě on, díky němuž se droga dostala nejen do podvědomí beat generation⁸, ale i dále mezi hippies.

Timothy Leary byl doktorem v oblasti klinické psychologie, kterou od roku 1958 přednášel na Harvardské univerzitě. Byl zastáncem toho, že psycholog by neměl sledovat své pacienty nezúčastněně z povzdálí, ale v jejich typickém prostředí a přímo zasahovat, měnit pacienty i sám sebe (existenciálně-transakční metoda). Je známo, že posílal své studenty, aby místo v lavicích studovali alkoholismus tam, kde se tento problém skutečně vyskytuje. Jeho metody se však nesetkaly s pochopením většiny vědecké obce [Jankowski 1975; Hanák 1992; Leary 1996].

V roce 1960 se v mexické Guernavace se seznámil s účinky indiánských hub na lidskou psychiku. *„Za ty čtyři hodiny na terase u bazénu v Guernavace jsem se o vědomí, mozku a jeho strukturách dozvěděl víc než za předchozích patnáct let své psychologické praxe....Dozvěděl jsem se, že to, co nazýváme normálním vědomím, je pouhou kapkou v oceánu inteligence. Že mozek lze nově naprogramovat. Že získání dalších poznatků o tom, jak mozek pracuje, je nejnaléhavějším vědeckým úkolem naší doby.“*[Leary 1996: 40] Tento objev

⁸ Především díky přátelství s předními členy hnutí, např. s Allenem Ginsbergem, Nealem Cassadym a Jackem Kerouacem [Leary 1996].

se přímo shodoval s jeho názorem, že psychotherapeutické rozhovory se míjejí účinkem a že je možné lidskou psychiku léčit do té doby neobjeveným fyziologickým (chemickým) prostředkem. Následně začal za spolupráce s psychologem Richardem Alpertem sérii vědeckých pokusů s psilocybinem (syntetický ekvivalent mexických hub) a později i s LSD. Při těchto pokusech chtěl prokázat praktické využití drog v psychoterapii. Věřil, že specifický stav, který vyvolávají, může pomoci k poznání sebe sama a překonání různých psychických nesnází. Experimenty prováděl z počátku především sám na sobě a svých přátelích, později na dobrovolnících zejména z řad vysokoškolských studentů. [Jankowski 1975; Leary 1996]

První úspěšné výsledky se dostavily při použití drogy na skupinách zločinců. Vězni „*vykazovali vesměs menší sklon k depresi, menší hostilitu a antisociální tendence, více energie, odpovědnosti a ochoty ke spolupráci.*“ [Leary 1996: 112] Velkou část z nich bylo možné po pokusech propustit a recidiva se snížila na polovinu oproti běžné normě. Jednalo se však o převážně krátkodobé výsledky, které se již nikdy žádným z dalších pokusů nepodařilo potvrdit. Po čase byl projekt vládou zakázán. [Jankowski 1975; Leary 1996].

Leary ale ve výzkumu účinků LSD pokračoval a v dalších fázích se soustředil na vztah mezi drogou vyvolanými a přirozenými náboženskými zážitky. Při různých pokusech na studentech zjistil, že zážitky, které prožili po požití drogy, jsou často velmi podobné mystickým zážitkům popisovaným v různých svatých spisech [Lee, Shlain 1985]. Zde se shoduje s myšlenkou Aldouse Huxleye [1996], který tvrdí, že každý člověk potřebuje jistou transcendenci svého já. Pokud se mu to v životě nepodaří, může se obrátit k chemické náhražce náboženství, tedy k drogám vyvolávajícím stejné pocity.

V roce 1962 založili s Richardem Alpertem a dalšími kolegy International Federation for Internal Freedom, neziskovou organizaci, která se snažila pokračovat ve výzkumu psychedelických látek především v náboženském směru. V roce 1966 potom The League for Spiritual Discovery (L.S.D.), která byla začleněna mezi náboženské organizace ve státě New York. L. S. D. byla založena na mantře Timothy Learyho “drop out, turn on, tune in⁹”, kterou přednesl i jako součást známého proslovu na Human Be-In v roce 1967 [Jankowski 1975;

⁹ „Tune in, turn on, drop out“ znamenalo naladit se, zapnout se, vydělat se. Toto heslo vyzývalo k užívání drog, následování Learyho programu a následné vydělení se z utlačovatelského režimu společnosti [McCLEARY 2010]. „Turn on, tune in, drop out“! Připojte se k hnutí, přidejte se k tomu, co se tu děje, odvrhněte školu, univerzitu, úřad a následujte mě na obtížné cestě“

Turn On znamenalo obrácení se do vlastního nitra a aktivování nervového a genetického potenciálu člověka, které mělo umožnit vyšší citlivost vůči mnoha různým úrovním vědomí. Jeden ze způsobů, jak toho bylo možné dosáhnout, bylo požití drog. Tune In mělo vyjadřovat jednání v harmonii, souznění se světem kolem sebe.

Drop out naznačovalo „aktivní, selektivní a nenásilný proces vyvažování se z nedobrovolných a neuvědomovaných svazků a závazků. Mělo znamenat spolehnout se na sebe, objev vlastní osobitosti a jedinečnosti, a také vydání se mobilitě, možnosti volby, změně.“ [Leary 1996: 341]

Lindaur 2012]. Obě organizace částečně odrážely buddhistické vyznání Learyho, měly zajistit pokračování zkoumání účinků LSD na lidskou psychiku a také dát alespoň nějaký směr hnutí a vybojovat mu oficiální postavení ve společnosti [Wolfe 1999].

6. Hnutí hippies

Jak již bylo několikrát zmíněno, hnutí hippies se vyvíjelo v prostředí silně ovlivněném beat generation. Díky tak výraznému vlivu je velmi obtížné určit, kdy se jednalo stále ještě o beatniky a kdy již o hippies. Počátek hnutí není tedy možné přesně datovat [Blažek 2010; Hora 1995]. Ostatně celá historie hnutí je velmi komplikovaná a nejasná, což je dáno z části neexistencí kronikářů a historiků uvnitř hnutí a také nestabilizovaným a proměnlivým prostředím. [Jankowski 1975]

Aby bylo možné následující text, který bude věnován popisu hnutí hippies se všemi jeho specifiky, alespoň trochu přehledně rozdělit, zvolila jsem na základě přečtené literatury [např. Prokop 1998] dvě významné události, které budou tvořit historické mezníky v dělení. Jedná se o shromáždění Human Be – In a hudební festival Woodstock.

6.1 Před Human Be-in

Před tím, než se členové beat generation přestěhovali na začátku 60. let ze sanfranciské čtvrti North Beach do čtvrti na křižovatce ulic Haight a Ashbury, patřila tato část města nedaleko Golden Gate Parku k sídlům majetnější střední třídy. Ta ji však na konci 50. let opustila a prázdné viktoriánské domy bylo možné velice levně pronajmout na spolubydlení, čehož využívali nejen beatniky (např. Michael McClure, Lawrence Ferlinghetti, Gary Snyder, Allen Ginsberg), ale také vysokoškolští studenti a další intelektuálové (příliv mladých lidí pozorovaný již od roku 1963). Dodnes jsou jednotlivé domy obývané více spolubydlícími – roomates. [Jankowski 1975; Lindaur 1999]

Jak jsem již zmiňovala, název hippies je odvozen od slova „hip“ a pochází ze slovníku členů beat generation (viz kapitola), kde jako hippies označovali své následovníky z Haight-Ashbury [McCLEARY 2010]. Jankowski [1975] k etymologii slova „hip“ dodává, že vzniklo pravděpodobně ze slova „hep“ užívaného ve 30. letech jako označení pro velkoměstskou bohému, která vyznávala swing a jazz. V 50. letech bylo „hep“ nahrazeno „hip“. Podle Jankowského být „hip“ znamená *„že se ví, které z citových zážitků stojí za námahu, což znamená, že dotyčná osoba dospěla ke skutečné životní moudrosti. Hip je ten, koho naplňuje*

láska klidem a k životu, která přináší radost a duševní pohodu“ [29]. Do podvědomí veřejnosti vstoupilo toto označení poprvé sloupkem Miachela Fallona v září roku 1965 pro San Francisco Examiner. Jako hippies označoval nově příchozí do Haight-Ashbury, kteří nebyli beatnici. [Jankowski 1975; Lindaaur 1999]. Do americké angličtiny se definitivně vžilo po článku *The social History of the Hippie* [Jankowski 1975; Smolík 2010].

Hippies se snažili od tohoto médii zpopularizovaného pojmenování distancovat [Jankowski 1975, McCLEARY 2010]. Sami si mezi sebou nejčastěji říkali freaks¹⁰ nebo heads¹¹ [McCLEARY 2010]. V roce 1967 se pokusili při akci „Pohřeb hippiesáka“¹² zavést nový název „Free man“, který se však vůbec neujal [Jankowski 1975].

Hnutí získávalo díky médiím čím dál tím větší publicitu a do Haight-Ashbury se hrnuly davy mladých lidí. Do poloviny roku 1966 se jich přistěhovalo přes 15 000 a většina z nich měla s sebou jen to, co měli zrovna na sobě, žádná zavazadla. Nově příchozím (a nejen jim) poskytovali pomoc Diggeri¹³ provozující tzv. Free Stores. Jednalo se o místa, kde mohl člověk získat zadarmo jídlo, oblečení, nábytek (vše nejčastěji z druhé ruky), drogy, informace o bydlení a lékařskou pomoc, v případě nutnosti i přespát. Jídlo většinou opatřovaly dívky z řad hnutí, které je buď vyžebrały, nebo získaly od prodejců prošlé a lehce zkažené potraviny, které by jinak museli vyhodit [Lindaaur 1999].

Není ovšem úplně pravda, že by hippies neměli žádné finanční zdroje a byli odkázáni čistě na existenci Free Stores. Autoři se shodují, že řada z nich měla stále kapesné od rodičů nebo pobírala dávky v nezaměstnanosti. Dalším zdrojem peněz byl pronájem bytů, žebrání, prostituce, prodej marihuany a LSD apod. [např.; Gaskin 1999; Jankowski 1975; Lindaaur 1999]. Především na konci 60. let se z hnutí do jisté míry stala turistická atrakce a hippies získávali peníze např. za to, že se nechali pozvat na večírek nebo se vyfotili s turistou. Není také pravda, že by nikdo z nich nepracoval. Často bylo možné potkat hippies jako

¹⁰ Freaks lze do češtiny přeložit asi jako cvok. Jedná se o sebeshazující termín, který hippies používali k popisu sebe sama. Zpočátku byla hippie kontrakultura charakterizována spořádanou (straight) společností jako freak of society (společenský výstřelek), a tak hippies slovo ze vzdoru přijali za své. [McCLEARY 2010]

¹¹ Heads je výraz, kterým kuřáci drog popisují sami sebe a je možné ho mimo jiné překládat jako borec. Není považováno za hanlivé. [McCLEARY 2010]

¹² „Pohřeb hippiesáka“ uspořádali obyvatelé Haight Ashbury na výročí prohibice LSD, tedy 6.10.1967. Celá událost měla také odrážet smuteční náladu, která v té době panovala. Stala se jedním ze symbolů začínajícího konce hnutí. [hippy.cz]

¹³ Skupina hippies, která se odkazovala na historické Diggers z Velké Británie. Diggeri byli radikální utopické hnutí rolníků v 17. století ve Velké Británii. Podle jejich zásad se měl člověk živit kopáním (dig – kopat), oráním, pěstováním plodin a žít ve společenstvích. Zboží mělo být vyráběno společně a rozdělováno mezi potřebné. Byli odmítnuti zbytkem britské společnosti a definitivně poraženi Oliverem Cromwellem. [Jankowski 1975]. Zakladateli diggerů v 60. letech byli Emmett Grogan, Peter Berg [Lindaaur 1999]. Hippies je považovali za to nejlepší a nejčistší z nich [Davis 1971], protože to byli o ni, kdo o zřeknutí se peněz a blahobytu nejen mluvili, ale opravdu konali [Lee, Shlain 1985]

dobrovolného pomocníka např. v nemocnicích nebo v psychiatrických léčebnách. V mnohých případech nebyli do zaměstnání přijati, i když chtěli pracovat. Zaměstnavatelé měli výhrady k jejich zevnějšku a hippies se odmítli přizpůsobit [Jankowski 1975].

A kdo byli ti, kteří odcházeli žít do Haight-Ashbury? Velmi podrobný popis sociálních poměrů, ze kterých pocházeli členové hnutí hippies, podává Jankowski [1975]. Proto budu na následujících řádcích vycházet především z jeho knihy *Odvrácená Tvář Ameriky* a případně doplňovat informace podle jiných autorů.

Většinu hippies tvořili tzv. baby boomers [Daly, Wice1999] nebo podle T. Learyho [1997] generace „spockistů“. Byli to členové generace narozené v době zvýšené porodnosti (baby boomu) po druhé světové válce, tedy v letech přibližně 1946 až 1960. Jednalo se asi o 76 milionů dětí, kterým se z velké části dostalo výchovy podle psychologa a pediatra Benjamina Spocka (odtud spockisté), která nabádala rodiče, aby zacházeli s dětmi jako s osobnostmi, dávali jim, co chtějí a kdy chtějí, a obecně se jim více věnovali [Gilcher – Holteyová 2004; Leary 1997].

Pocházeli převážně (asi ze 70 %) z „upper- middle classe“, horní střední třídy, která byla v 60. letech v USA velmi významnou. Jednalo se o děti vychovávané v relativním blahobytu a podle Benjamina Spocka, ale zároveň i poměrně přísně. Přísná výchova byla nutná k tomu, aby mohli v dospělém životě dosáhnout úspěchu, překonat překážky a konkurenci. Z toho důvodu byla dětem často vybírána i vhodná škola, povolání i životní partner. Do jisté míry si tímto způsobem jejich rodiče plnili své vlastní sny a snažili se, aby jejich děti dosáhly toho, co oni nemohli. Velká část mladých lidí, se kterými Jankowski hovořil, uváděla, že se k hnutí přidala, protože nevládala tlak ze strany rodičů. Nutnost dosahovat úspěchu vyvolávala v řadě mladých lidí pocity strachu, že neuspějí a ztratí lásku rodiny, a zároveň také strach a nenávist k vrstevníkům, se kterými se srovnávali a kteří jim konkurovali [srov. s Bell 1999]. Před dalšími členy hnutí nemuseli nic dokazovat a cítili se svobodně. *“Jestliže rodiče slouží jako modely pro role ve společnosti, pak v zásadách hippieů poznáváme snadno černo-bílou antitezi těchto vzorů. Ideál dokonalosti a z něho vyplývající touhu po úspěchu a nutnost soupeření a plně tradiční společenské role nahrazují ideou svobody. Model lásky založený na pocitu vlastnictví partnera nebo dětí je nahrazen modelem bezpodmínečné lásky.”* [Jankowski 1975: 188]

Asi jedna třetina hippies pocházela ze státu Kalifornie a jedna třetina z New Yorku. Zbytek byl z dalších států obou pobřeží, zcela výjimečně z centrálních oblastí USA. Asi 80 % dokončilo střední školu a asi 50 % mělo dokončené vysokoškolské vzdělání, nebo alespoň

několik let některou z vysokých škol navštěvovalo. Průměrný věk hippies byl 20 let (většinou se jednalo o lidi ve věku od 15 do 25 let).

Ne zdaleka všichni, kteří se objevovali na Haight-Ashbury, patřili ke skutečným hippies. V zásadě by bylo možné rozdělit je na skutečné hippies a ty, kteří se k nim připodobňují. Mezi skutečné hippies patřili tzv. kněží a novici. Kněží byli ideologové a filozofové hnutí. Zcela zavrhovali materiální hodnoty, a proto nikdy nepracovali na plný úvazek¹⁴, ale jen příležitostně (prodej rukodělných výrobků, LSD a marihuany). Nepožívali alkohol a jiná narkotika, pouze marihuanu a LSD. Kněží byli ti, co našli vnitřní klid a byli si zcela jisti, že zavržení tradičních hodnot bylo správné. Takovýchto členů bylo však z celkového počtu asi jen 15 %. [Jankowski 1975]

Další byli tzv. novici. Ti stále váhali a byli u nich patrné rozpory v chování. Byli přehnaně horliví a myšlenky hnutí přijímali naprosto bez rozmyslu a nekriticky. Hlavním cílem bylo dělat vše obráceně, než dělali jejich rodiče. Stejně nadšení pro hnutí vyžadovali i od ostatních a měli tendenci bojovat proti lidem s jiným názorem. Právě novici byli těmi, kdo organizovali protestní pochody a účastnili se jich. Novici tvořili asi 35 % členů hnutí. Zbytek buď hippies napodoboval, nebo k nim byl přiřazen více méně náhodně. Podle Jankowského [1975] jsou to:

1) „Teen-boppers“. Teenageři, které na hnutí lákala především nová hudba¹⁵, móda, účesy¹⁶ apod. Byli nejvíce vidět, nejvíce provokovali. Byl pro ně charakteristický mladický vzdor, snaha odlišit se od starších generací a také šokovat. „Teen-boppers“ brali účast v hnutí hippies často jen jako volnočasovou aktivitu, které se nezdálo věnovali s vědomím rodičů.

2) Mladí toxikomani. Kromě marihuany a LSD požívali i jiné drogy, např. heroin, amfetamin. Hippies se drželi, protože tak měli zajištěný přístup k drogám a navíc u nich našli pochopení a úkryt před policií.

¹⁴ Pro práci na plný úvazek se používal výraz posměšný „nine to five rat race“, tedy závod kryš od devíti do pěti. [Jankowski 1975]

¹⁵ Typickým hudebním stylem hnutí hippies byl rock'n'roll [např. Hora 1995].

¹⁶ Móda hippies byla inspirována především módou beat generation, indiánskou a černošskou kulturou a dálným východem (především Indie, Japonsko). Obecně bylo hodně barevné a pestré. Nosily se např. indiánské korálky a čelenky, dřevěné korálky, buddhistické zvonce, amulety, boží oka, jiskřivé vesty apod. Boty byly převážně vysoké na zavazování nebo sandály „kristusky“. Vlasy se nosili dlouhé a rozpuštěné „podle vzoru Ježíš Kristus“ a muži měli často plnovousy. Především prvky jako vysoké boty, dlouhé vlasy a plnovousy vyjadřovaly snahu odlišit se od zbytku společnosti. Hippies móda se ještě v 60. letech stala poměrně trendy a drahou záležitostí, na které se snažilo zbohatnout mnoho lidí [např. Jankowski 1975 a Wolfe 1999].

3) Mladí s vážnými psychickým poruchami. Hippies je přijímali a tolerovali, nechali je „dělat si své“.

4) Různé zvláštní skupinky, podivínové a kliky. Jednalo především o motorkářské gangy (např. Pekelní andělé) nebo zločince (Charles Manson), kteří měli s hippies společné často jen dlouhé vlasy a užívání drog. Americká společnost se v hnutí neorientovala a každého, kdo nějak vybočoval, řadila k hippies. Do této skupiny by bylo možné zařadit i dospělé, kteří se k hippies uchylovali jen pro zábavu nebo snadný sexuální lov.

Pátou skupinu by bylo možné vytvořit z různých sympatizantů s hnutím z řad univerzitního prostředí, liberálů nebo lidí, kteří v nich viděli naději na změnu společnosti. Kromě Jankowského [1975] přináší další možnost dělení Simmon a Trout [1971]. Ti dělí hippies na ty, co žijí ve městě, a na ty na koleji. Hippies žijící na koleji se vzhledem od hippies z města nijak nelišili, vyznávali prakticky stejné hodnoty a občas strávili nějaký čas v Haight-Ashbury. Nikdy ale neměli v plánu se mezi městské hippies zařadit natrvalo, protože se nechtěli vzdávat studia. Tyto hippies Simmon a Trout dělí dále na politicky aktivní „politicals“ a hédonisticky a individualisticky orientované „skuzzies“.

Hippies na koleji je možné částečně spojovat s Jankowského skupinou „Teenyboppers“. „Teeny-booper“ je slangové označení pro nováčka na vysoké škole. Mnoho z těchto mladých lidí nemělo se vstupem na univerzity jasné studijní zaměření. Opustili domov a přátele, proto si v novém prostředí připadali často ztraceni. Ve snaze najít vlastní identitu se stávali členy různých klubů a bratrstev. Jedním z takovýchto klubů mohli být právě „politicals“. Mezi politicals patřili hlavně členové Nové levice, kteří se názorově inspirovali především marxismem a organizovali se v různých sdruženích, jako např. SDS (Studenti pro demokratickou společnost), SNCC (Student Nonviolent Coordinating Committee) a CORE (Congress of Racial Equality).

Nová levice se objevila poprvé v roce 1959 ve Velké Británii, v Americe pak v roce 1964 na kalifornské univerzitě v Berkley. Její členové protestovali především proti válce ve Vietnamu, imperialismu, rasismu, kapitalismu apod. Kromě již zmíněných sdružení vytvářeli i koalice s Černými panter¹⁷, yippies ale i hippies. Známé jsou jejich akce jako pochod na Washington v roce 1965 a pochod na Pentagon v roce 1967 proti vojenskému zásahu ve

¹⁷ Černí panter byl název radikální černošské nacionalistické politické strany, kterou založili v roce 1966 Huey Newton a Bobby Seale. Odmítali černý separatismus a rasismus na ruby. Také často spolupracovali s bílými, se kterými pořádali různé humanitární akce určené pro chudé bez rozdílu barvy pleti. Jednalo třeba o snídani pro chudé děti, zakládání nemocnic, roznášení informačních letáků o péči o tělo, právech u lékařů bezplatných nemocnicích, nemocech. Společně s Martinem Lutherem Kingem hráli velmi významnou roli v boji za práva černých ve Spojených státech. Hnutí nakonec ukončilo FBI, s nímž měli jeho členové neustále spory. Dnes jsou prokázány vraždy některých členů Černých panterů agenty FBI[Daly, Wice 1999; Jankowski 1975, Hanák 1992]

Vietnamu nebo účast na demonstraci Yippies při volební kampani Demokratické strany v Chicagu v roce 1968 (více dále). Demonstrací se vždy účastnilo několik desítek tisíc lidí. [Gilcher – Holteyová 2004; Hanák 1992]

S dalšími ročníky na vysoké škole bylo pravděpodobnější, že studenti opustí utopistické snahy o nápravu světa a přiradí se k hédonistickým skuzzies. Se vstupem mezi skuzzies začaly jejich pokusy s alkoholem, drogami a volnou láskou. Řadě z nich se dramaticky zhoršil průměr. Skuzzies občas podpořili akce politicals, ale jejich pevná struktura a organizovanost se neslučovala s jejich pohledem na svět stejně jako jakákoliv politická aktivita. Hippies by se měli vyhýbat všem pokusům o vedení a nadvládu, protože pak by nemohli „dělat si svoje“ [Hopkins 1968]. Neměli protestovat, mělo by jim jít především o vlastní vnitřní rozvoj. „*Hnutí nesmí mít své vůdce, organizaci, stanovy, systém trestů ani odměn, protože zavedení takových zásad by znamenalo návrat k organizované a konvenční společnosti*“ [Jankowski 1975: 112]. Období mezi skuzzies trvalo asi rok a půl. Potom si většina uvědomila, že takto nelze žít dál, a našla práci a stálého partnera. Ti, kteří nedokázali subkulturu opustit včas, skončili často na okraji společnosti [Simmon a Trout 1971]

V souvislosti s politicky angažovanou mládeží 60. let je nutné zmínit Yippies (Youth International Party). Yippies založili v roce 1967 Abbie Hoffman, Jerry Rubin, Paul Krasner, Ed Sanders. Všichni čtyři měli co dočinění s politicky aktivním prostředím univerzity v Berkley i s uvolněnou atmosférou Haight-Ashbury. Není proto divu, že mají Yippies nejen stejný slovní základ (název odvozen od slova hip), ale i smýšlení jako hippies.

„*Přineste si zlatou barvu, přiveďte s sebou děti, přineste květiny, flétny, bubínky, peří, stuhy, korálky, transparenty, vlajky, mandarinky, vonné esence, zvonky, činely, radost*“ [Lindaur 1999: 40]. Takto zval jeden z letáků¹⁸ na The World's First Human Be-in, shromáždění konající se 14. ledna 1967 v Golden Gate Parku v San Francisku.

Cílem organizátorů bylo pokusit se pomocí LSD spojit politicky aktivní mládež sdružující se kolem univerzity v Berkley a mírumilovné hippies z Haight-Ashbury. V tiskovém prohlášení stálo, že tyto dvě skupiny spojí „*aby zaříkávali, oslavovali a věštili epochu osvobození, lásky, míru, soucitu a jednoty lidstva*“ [Lee, Shlain 1985: 187]. Tohoto cíle se jim však nepodařilo dosáhnout a politicky aktivní mládež se nadále stavěla k politicky neangažovaným hippies kriticky [Lee, Shlain 1985].

¹⁸ Oznamování akcí hippies pomocí letáků, pozvánek a plakátů nebylo do té doby rozšířeným zvykem. Od 60. let se však plakáty na hudební akce staly neodmyslitelnou součástí hudebního průmyslu. Tehdy i dnes byla řada z nich díly uznávaných výtvarníků. Častým motivem byl Divoký západ [Lindaur 1999].

Happeningu se zúčastnilo asi 20 000 lidí (Lee a Shlain [1985] uvádí dokonce více než 25 tisíc), kteří byli převlečeni za Indy, indiány, černochoy nebo na sobě měli kostýmy z viktoriánské doby [Jankowski 1975]. Na shromáždění se provolávala hesla hnutí jako Love, LSD, Make Love Not War, All People are One, Fuck Hate. Zúčastnily se ho vůdčí osobnosti, jako Timothy Leary, Richard Alpert, Allen Ginsberg, Michael McClure, Leonore Kandel nebo Allan Watts. Leary, který měl jeden z úvodních proslovů, proklamoval „*soumrak starých amerických božstev: peněz a práce, jakož i počátek nové epochy – epochy lásky, nového náboženství založeného na zenovém buddhismu a přijímání nové svátosti LSD*“ [Jankowski 1975: 43]. Vystoupila i řada v té době ještě nových rockových kapel jako např. Jefferson Airplane, Big Brother And The Holding Company, Grateful Dead a další [Lindaur 1999]

To, že celá událost proběhla i přes přítomnost radikální mládeže a Pekelných andělů v naprostém klidu, bylo prisuzováno účinkům LSD, které se rozdávalo v hojné míře. Mnozí byli dokonce přesvědčení, že LSD „*není ničím menším než klíčem ke světovému míru – nikoliv míru dosaženého skrze kompromisy a úmluvy, ale k opravdovému „Stavu štěstí“, založeném na vzájemném uznání nadnárodního Božství.*“ [Lee, Shlain 1985: 190]

6.2 Po Human Be - In

Human Be – In bylo první opravdu velkou událostí za dobu existence hnutí a jeho úspěch byl v každém směru ohromný. Účastníci věřili v začátek mírumilovné revoluce, která by znamenala nápravu světa [Lindaur 1999]. Díky snaze organizátorů se akci také dostalo ohromné publicity, která vyvolala nejen národní, ale i mezinárodní pozornost. Média zahrnovala veřejnost pozitivními i negativními názory na hnutí. Někteří označovali hippies za „*ty, jiné*“, za „*hrozbu veřejnému pořádku*“, ale i za „*neškodné šašky*“. Jiní do nich vkládali naději a tvrdili, že jsou „*nejvýznamnější událostí dvacátého století*“, „*spásou západního světa*“ a podobně [citace pochází z Lee, Shlain 1985: 191]. Časopis Time věnoval fenoménu hippies celé číslo, kde mimo jiné napsal: „*Dnes hipické enklávy bují ve všech velkých amerických městech od Bostonu po Seattle, od Detroitu po New Orleans, padesátičlenná klika je dokonce i v Austinu v Texasu. Jsou tu předsunuté základny v Paříži, Londýně, Dillí a Káthmandú, kam američtí hippies cestují na „hašišovou stezku“, aby získali levné, ale účinné halucinogeny a lekce buddhistické lásky.(.)Podle všech odhadů je tento kult rostoucím fenoménem, který ještě nedosáhl svého vrcholu – a možná jej ani nedosáhne v následujících letech.*“ [Pospíšil, Blažek 2010: 214]

Zájem médií přilákal do Haight-Ashbury nejen další davy mladých lidí, ale i odbornou veřejnost¹⁹, která chtěla nový fenomén zkoumat, a bohužel i mnoho turistů. Z uzavřené čtvrti se začala stávat turistická atrakce. Některé cestovní kanceláře dokonce nabízely programy jako výlety vyhlídkovými autobusy „Na skok k hippies“ apod. [Lindaur 1999].

V roce 1968 se počet hippies ve Spojených státech odhadoval asi na 200 000 [Jankowski 1975], z toho těch pravých bylo asi jen 15 %, zbytek se je více či méně snažil pouze napodobit [Maříková, Petrusek, Vodáková a kol.1996]. Přiliv nových lidí vyvolal útěk prvních hippies do klidnějších komun mimo město nebo za hranice Spojených států, nejčastěji do Mexika a na Dálný východ [Hanák 1992; Lindaur 1999]. V Mexiku byli hippies značně neoblíbení především u chudého obyvatelstva – Chicanos [Hanák 1992], a to ze stejných důvodů jako u černošského obyvatelstva.

Černošské obyvatelstvo bylo považováno za samotnou duši jazzové a „hip“ kultury a hippies tíhli ke všemu, co bylo černošské. Lákal je život v ghettu, v chudobě, nosili afro účesy a křiklavé barvy, zdobili se kovovými, skleněnými a koženými ozdobami. Řada slov užívaných hippies pochází z černošských ghett. Přesto se černošské obyvatelstvo k hippies přidávalo jen zcela výjimečně. Hippies totiž zavrhovali přesně to, po čem oni toužili. Chtěli pracovat a studovat, vlastnit majetek, žít alespoň v relativním blahobytu, a nemohli pochopit, že se toho někdo vzdá dobrovolně. Ze stejných důvodů se hippies nestávali ani členové nižších společenských tříd [Davis 1971; Jankowski 1975]. Wolfe [1999] uvádí, že přestože mnoho hippies černošská kultura fascinovala, ve skutečnosti se lidé z nižších tříd báli. „*Ten nejhorší mindrák, co intelektuálové znají – mindrák zvaný skutečný život. Skutečný život, ten náležel všem těm nebezpečným černochoům, profesionálním boxerům a matadorům, co zápasí s býky, a dělníkům v docích a česačům hroznů a Mexičanům bez povolení k pobytu.*“ [Wolfe 1999: 230]

S narůstajícím počtem lidí žijících v Haight-Ashbury rostly i problémy spojené s vysokou koncentrací lidí na jednom místě. Davis [1971] k těmto problémům řadí špatné tripy LSD, podvýživu, šíření pohlavních chorob a žloutenky, nedodržování ani základní hygieny. Z dlouhodobého hlediska viděl však jako nejzávažnější problém značnou nestálost mezilidských vztahů, která vedla k všeobecné nezodpovědnosti. Zavrhování i běžné osobní hygieny souviselo s celkovým odporem k většinové společnosti. Za čistými byty a osobní

¹⁹ Hippies přistupovali k sociologům, kteří se je snažili zkoumat, veskrze negativně. Sociologii spojovali s vládou a univerzitami. Měli pocit, že snaha o to je nějak klasifikovat jim brání „dělat si svoje“. Také se obávali, že by mohli být sociologové napojení na FBI a protinarkotická oddělení a nahlásit, že užívají drogy [Jankowski 1975; Simmon, Trout 1971]

hygienou hippies spatřovali stejné pokrytectví, jaké odhalili v osobních vztazích [Jankowski 1975].

V bytech, které si hippies pronajímali, bydlelo extrémní množství lidí, často i 15 až 20, a přespávalo daleko víc. Spali na starých kobercích a rohožích, v bytech chyběly postele i ostatní nábytek. Vzhledem k tomu, že se sami o sebe nemuseli nikdy dříve starat, chyběly jim i základní návyky při přípravě jídla a péči o domácnost. Někteří majitelé vypínali vodu a topení ve snaze vyhnat hippies z domu.

Kromě již zmíněných nemocí je možné dodat zápal plic a další onemocnění dýchacího ústrojí. Tyto choroby byly způsobené především pro San Francisco typickými výkyvy teplot spojenými s nedostatkem oblečení a tím, že si nemohli doma topit. Pro hippies bylo obecně typické zanedbávání zdraví a řešení problému, až když nebylo zbylí. Přitom to nebylo nutné. V San Francisku a v Los Angeles vznikaly tzv. „free clinics“, kliniky poskytující ošetření ve velmi volné (free) a přátelské atmosféře. Tyto kliniky vedli především mladí, často ještě studující, lékaři, kteří s hippies sympatizovali. Kromě lékařské péče a šíření zdravotní osvěty, poskytovali free clinics také poukazy na jídlo, antikoncepční prostředky a možnost různých volnočasových aktivit [Jankowski 1975].

Závažným problémem se stalo i množství nechtěných těhotenství a umělých potratů. Přesná čísla se mi nepodařilo získat, ale lze předpokládat, že nebyla malá. Rodiče hippies přistupovali k sexu velmi puritánsky, proto ani své děti v tomto směru nijak zvlášť nepoučili. Existovala sice celá řada pokusů o osvětu, především z řad lékařů free clinics, přesto jen málokdo používal antikoncepční prostředky a dodržoval zásady bezpečného sexu. Děti měly již i čtrnáctileté dívky. Hippies si velmi často pořizovaly děti vědomě, aniž si uvědomovali zodpovědnost, která s tím souvisí. Brali je spíš jako hračku. V hippies komunách a čtvrtích proto bylo mnoho bezprizorných dětí trpících nedostatkem jídla a hygieny. Jeden příklad za všechny uvádí Jankowski [1975: 111]: *“Dítě mělo dlouhé šatičky ze zeleného sametu. Byly nemožně špinavé. Jenom jedna nožička obutá, druhá bosá...Páchlo močí a výkaly...Jednou ho srazil automobil, jindy pokoušel pes a chlapeček musel do nemocnice...Když jsem se ptal, kde má matku, řekli, že leží někde v lese omámená LSD“.*

S hippies a jejich uvolněnými vztahy je často spojován pojem sexuální revoluce. Řada autorů se však shoduje v tom, že se jedná ze všeho nejvíc o mýtus [např. Leaf 2009]. Pravdou sice je, že během 60. let byl zaznamenán nárůst předmanželského sexu, zároveň je však potřeba zmínit, že tento trend začal již mnohem dříve a pokračuje dodnes. Podle studie Chicagské univerzity, kterou zmiňuje Leaf [2009], uvedlo v roce 1961 23 % osmnáctiletých dívek, že má zkušenost s předmanželským sexem, v roce 1970 to bylo 29 %, ale už v roce

1982 to bylo 54 %. Mnohem větší sexuální uvolnění přinesly světové války než 60. léta [Brooks 2001]. Pro hippies byl sex především jedním ze způsobů, jak si vyjádřit vzájemnou náklonnost a lásku, předat pozitivní vibrace²⁰. Stala se z něho každodenní záležitost, o které nebylo nutné mlčet, ale stejně tak se o ní nemuselo mluvit. Větší množství sexuálních partnerů bylo jen jedno z vyjádření nejzákladnějšího hesla hnutí: „dělej si svoje“ [Jankowski 1975].

Důvody, proč jsou právě 60. léta považována za dobu sexuální revoluce, mohou být v počátku různých hnutí za sexuální svobodu (např. hnutí za práva gayů a lesbiček, feministické hnutí) a rozšíření Freudových spisů [Leaf 2009]. Obliba psychologické a sociologické literatury se stala pro Ameriku 60. let charakteristickou. Popularita některých děl dosáhla takových rozměrů, že bylo možné koupit si je běžně i v supermarketech. Lidé se začali zajímat o svoje duševní zdraví a běžně používali psychologický žargon. Z psychologů se stali velmi vážení občané. Dostupnost psychologické literatury umožnila mladým začít analyzovat příčiny rodinných potíží, vidět problémy jejich rodičů a zároveň snahu je schovat za náboženská a vlastenecká hesla. Právě odhalení tohoto pokrytectví u svých nejbližších, vyvolalo snahu vést jiný život [Jankowski 1975].

Největší záhadou pro všechny bylo to, co lákalo mladé lidi, kteří díky majetku rodičů a studiu měli celý svět před sebou, vzdát se všeho a odejít hledat uspokojení v chudobě. Hippies nikdy neměli jednotnou ideologii [Hanák 1992; Jankowski 1975 a další]. Tom Wolfe [1999] k tomu výstižně říká: „*Neměli žádnou konkrétní filosofii, jen trochu zbytkového buddhismu a hinduismu, který tu zůstal po beatnících, plus Huxleyho teorii o otevíraných branách. Neměli jednotný životní styl...*“ [175].

Hippies neměli svou bibli. Vyjádření jejich myšlenek bylo možné hledat v písničkách, v heslech na domovních zdech a v článcích undergroundových časopisů [Jankowski 1975]. Podívejme se tedy, jak se k hnutí vyjadřovali osobnosti té doby a jeden z nejvýznamnějších hippie časopisů. Úvodní prohlášení časopisu San Francisco Oracle z roku 1966 hlásalo toto: „*Považujeme za samozřejmé, že jsme si všichni rovni, že máme nezadatelná práva, mezi která patří: svobodné nakládání s vlastním tělem, hledání potěšení a rozšiřování podvědomí*“ [Lindaaur 1999: 29]. Jerry Garcia, frontman jedné z nejslavnějších hudebních skupin hnutí

²⁰ Vibrace v jazyce hippies vyjadřují způsob neverbální komunikace. Znamenají předání si jakéhokoliv emocionálního obsahu beze slov pomocí mimiky nebo doteku. Pomocí vibrací je možné předat pocit lásky, nenávisti, zlosti, strachu apod. Aby si hippies předávali dobré vibrace, neustále se dotýkali a usmívali se na sebe. Dotyk byl tedy velice důležitý a možný mezi všemi i bez sexuálního kontextu. Jankowski [1975] uvádí, že v normální společnosti bylo možné dotýkat se jen mezi rodičem a malými dětmi. Dětem byl postupem času fyzický kontakt odírán, což často způsobovalo různé zábrany, které se přenesly i do intimního života. Mezi partnery tedy neexistovala možnost jak si předat dobré vibrace.

Grateful Dead, řekl: „*Přemýšlíme o planetě plné míru, o ničem jiném. Nemyslíme na žádný způsob vlády, moci, neuvažujeme o ničem takovém, o revoluci nebo o válce....Chceme jen žít neutažený život, jednoduchý život a myslíme na to, jak by se celý rod mohl pohnout o pár kroků kupředu.*“ [Lindaur 1999: 44]. Janis Joplin zase v lednu roku 1967 prohlásila: „*Věk Vodnáře je ve znamení rovnosti všech ras, pohlaví a vyznání. Každý náboženství je založený na té samé pravdě a je jen rozdílným projevem odlišných kultur.*“ [Lindaur 1999: 40]. A nakonec. Ken Kesey: „*Všichni začínáme dělat tu svou věc a budeme ji dělat dál, všem na očích, a nikdo z nás nebude ostatním nic zakazovat.*“ [Wolfe 1999: 95]. Shrnu-li předchozí, hippies chtěli rovnost, mír, lásku, prostý život a možnost dělat si to, co chtěli. Jinými slovy chtěli to, co jim nebyla společnost založená na honbě za úspěchem a hmotnými statky schopná nabídnout.

Jediné řešení jak žít život podle svých představ viděli v návratu k přírodě a prostému životu bez komfortu. Proto se utíkali skryt do různých komun mimo město.

Gaskin [1999] popisuje jednu z komun hippies na severu Kalifornie, kterou několikrát navštívil, takto: „*Na to, aby se s tím dalo něco udělat, tam panoval příliš velký chaos...asi za osm měsíců se položili na žloutenku, přetékající kanály a soudní zákazy z krajských správy ohledně přelidnění, špatného hospodaření s vodou, nedostatečnou kanalizaci a chování jejich lidí, na základě kterého na ně posílali policajty.*“ [206] Tento popis víceméně odpovídá i Jankowskiho [1975] zkušenostem s komunami. Ten uvádí, že v nich byl nedostatek úplně všeho. Chybělo jídlo, stany, přikrývky. Vařilo se staré zkažené jídlo, jídlo z nádob porůznu nalezených. Striktní dodržování základních idejí hnutí a všudypřítomná anarchie zabraňovaly jakékoliv činnosti. Nemohli nic udělat, protože se nesměli k ničemu nutit. Podle Jankowskiho [1975] je i nazývání těchto uskupení komunou přehnané. V zásadě se jen na jednom místě sešlo několik lidí bez prostředků k životu a bez jakýchkoliv cílů. Žili sice vedle sebe, ale nepřestali být konvenční a neuměli spolu komunikovat. Komuny přežívaly z majetku, který jednotliví členové při vstupu odevzdali, a z obdělávání půdy. Soběstačné komuny byly však spíše výjimkami. Mladí lidé z města neměli dostatek znalostí ani fyzické síly k obdělávání půdy [Gaskin 1999; Jankowski 1975].

Jednu z takových výjimek uvádí Rosabeth M. Kanter [1972] a je jí komuna Twin Oaks založená Katem Kindnakem v roce 1967 [Gurvis 2006; <http://www.twinoakscommunity.org>]. Komunu popisuje jako několik dřevěných upravených budov se zázemím pro organické zemědělství a pastvinami pro dobytek. Většina členů byla tvořena mladými lidmi kolem 20 let s typickým vzhledem hippies. V komunitě byly zrušeny veškeré původní společenské statusy, všichni se oslovovali pouze křestním jménem, aby tak reflektovali naprostou rovnost mezi

jednotlivými členy. Všechny majetek včetně oblečení a osobních věcí byl společný. Cílem bylo dělat veškerou činnost dohromady, ale soukromí jedince bylo respektováno, když si ho někdo přál. Narozdíl od výše zmiňovaných komun existoval v Twin Oaks alespoň minimální řád a rozdělení činností a povinností, i když vše bylo vykonáváno v zásadě na principu dobrovolnosti. Na plnění úkolů vždy dohlížel speciální „manažer“. Například na vaření jídla dohlížel „manažer kuchyně“. Za jednotlivé pracovní činnosti, získávali členové kredity, kterých museli mít každý týden určitý počet. Komuna Twin Oaks snad díky všem svým zásadám existuje dodnes. Jako další významné komuny, z nichž některé stále fungují, je možné uvést Jitřenku Loua Gottlieba, Strawberry Fields Gridleyho Wrighta a The Farm Stephen Gaskina [Gurvis 2006; Hanák 1992; hippy.cz; Jankowski 1975 a další].

Co se životního stylu hippies týče, rozlišuje Davis [1971] tři nejdůležitější oblasti, v kterých se hippies odlišovali od konformní většinové společnosti. Jednalo se nutkání ke spotřebě, pasivní diváctví a časové souvislosti prožitků. Zároveň uvádí, že nejednalo pouze generační boj a snahu odlišit se od rodičů, ale spíše o reakci na obecné problémy postmoderní společnosti. Hippies odmítají nutkání ke spotřebě. Dobrým příkladem mohou být již zmiňované Free Stores, které naprosto popírají všechny zásady obchodu. Opovrhování hmotným majetkem nebyl pro hippies problém, protože nikdy nezažili hospodářskou krizi a hmotnou nouzi jako jejich rodiče.

Pasivní diváctví je pro moderního člověka normální. Od začátku průmyslové revoluce čím dál tím víc rostla jeho role pozorovatele a zmenšovala se role účastníka. Lidé přestali aktivně tvořit nebo sportovat a začali pozorovat profesionální umělce, sportovce a ostatní. Hippies k tomu přistupovali jinak. Všichni malovali, zpívali, tančili a bylo jim jedno, zda by to ostatní nazvali uměním. Prostě to dělali pro zábavu.

Ve spojitosti s časovými souvislostmi prožitků je důležité zmínit vztah k budoucnosti. Moderní západní člověk se narodil od svých předků ze zemědělských kmenových společenství orientuje na budoucnost. Většina činností, které provádí, nemá naplnit jeho aktuální potřeby, ale připravit co nejlepší podmínky do budoucna. V případě, že člověka budoucnost neláká, není pro něj nutné vykonávat ani přípravné činnosti. Přesně toto se týkalo hippies. Hippies stejně jako beatníci trpěli nedůvěrou v budoucnost, a proto se veškerá jejich činnost orientovala na přítomnost. Přítomnost vyjadřuje i velká část jejich slov a hesel jako např. happening, be-in, love-in [Prokop 1998].

Pro subkulturu hippies byla hudba velmi významným prvkem. Vystoupení místních hudebních skupin doprovázelo prakticky všechny události a bylo jen otázkou času, než někdo zorganizuje událost primárně hudební. První hudební festival - Pop Festival - se konal

v Monterey ve dnech 16. až 18. června 1967. Byl to vlastně i vůbec první rock'n'rollový festival na světě. Obsadilo se sedm tisíc sedadel a okolní louky pojaly dalších 50 000 lidí. Jiné zdroje uvádí, že se festivalu zúčastnilo dokonce až 90 000 návštěvníků. Spisovatelka Ellen Sanderová popsala účastníky takto: „*oblečení jak první přistěhovalci, jak válečníci z občanské války, Arabové, kovbojové, mažoretky...*“ [Lindaur 1999: 123]. Pro většinu hippies byl festival další oslavou hlavních myšlenek hnutí, míru a lásky. Pro pořadatele a vystupující především dobrá příležitost, jak si vydělat. Jen na filmových právech si pořadatelé přišli na 400 000 dolarů. Hippies byli v této době už dávno dobře zpeněžitelná záležitost. Na festivalu byla řada obchodníků s jídlem, ale i Coca-Colou. Přítomnost skoro dvanácti set novinářů z celého světa zaručila mezinárodní publicitu a další příval lidí do Haight-Ashbury [Lindaur 1999].

Téměř neudržitelné přelidnění v ulicích v Haight-Ashbury vyvolalo první zásah již velmi nervózní policie. Policisté 2. října obsadili dům skupiny Grateful Dead a jejich manažera obvinili z nezákonného držení, užívání a šíření narkotik [Lindaur 1999, Prokop 1998].

Častěji než kdy dřív se mluvilo o konci hnutí. K téměř pohřební náladě, vyjádřené symbolickým pochodem „Smrt hippiesáka“, se v letech 1968 a 1969 výrazně vyostřil vztah hnutí s dosud mlčící většinovou společností. Rok 1968 byl ve znamení všeobecného napětí, a to nejen v USA, ale i v Evropě, zejména v Paříži a v Československu. Byli zavražděni přední vůdci boje za lidská práva, Martin Luther King, Robert F. Kennedy i radikální vůdce Black Power Malcolm X. S eskalací války se začala zvětšovat generační propast. Objevilo se heslo „Nevěřte nikomu, komu je přes třicet“ a mladí na protest pálili povolávací rozkazy, utíkali do Kanady a účastnili se protiválečných pochodů [Lindaur 1999].

Pochod proti válce, který se konal v Chicagu během voleb Demokratické strany, se zapsal do dějin. Chicagský starosta Richard Daley nechal tehdy policii brutálním způsobem rozehnat pochodující mládež, především Yippies. Událost velmi pohoršila veřejnost a oslabila volební preference Demokratické strany, čehož využil Richard Nixon a republikáni [Hanák 1992, Lindaur 1999]. Po nepokojích v Chicagu se víceméně rozpadlo protiválečné hnutí. Část se výrazně radikalizovala a došla k názoru, že jediná možná cesta boje je partizánský terorismus. Zbytek, který nesdílel radikální metody, od hnutí odešel k hippies nebo přesunul svůj zájem z protiválečného hnutí k otázkám životního prostředí [Tindall, Shi 1994].

V roce 1969 zvítězil ve volbách Richard Nixon, který si získal podporu středních tříd a starších generací (tedy mlčící většiny) slibem o znovuzavedení pořádku ve Spojených státech [Lindaur 1999 a další]. Zavedení pořádku znamenalo jasně boj se všemi „vlasatými“,

jejichž hnutí se závratnou rychlostí chýlilo ke svému konci. Poslední velkou událostí měl být festival ve Woodstocku.

6.3 Od Woodstocku ke konci hnutí

„Na celý víkend se jedna zemědělská farma stala třetím největším městem ve státě New York. Téměř půl milionu rozmazlených, bohatých a vzdělaných mladých Američanů se nacpalo, napěchovalo a namačkalo na nevelkou pastvinu pro krávy ve státě New York“ [Leary 1997: 101]. Festival ve Woodstocku se konal 15. až 18. srpna na farmě v Bethelu západně od města Woodstock, kde se měl pořádat původně. Festival byl pořádán čtveřicí promotérů (Joel Rosenman, John Roberts, Artie Kornfeld a Michael Lang) s jasným cílem, uspořádat největší rock'n'rolový festival v historii a vydělat velké peníze. Festival byl prezentován jako stav mysli a hnutí jedné generace. V předprodeji se prodalo 180 000 lístků, ale podle policejních odhadů dosáhl celkový počet návštěvníků 450 000 a mnoho se jich na festival kvůli kolonám na příjezdových cestách vůbec nedostalo. I přes tak velký zájem se nepodařilo organizátorům vydělat, naopak dokonce prodělali více než milion dolarů. Dříve malé kapely hrající zadarmo pro okruh svých známých se staly natolik známými, že si mohly dovolit říct si o vysoké honoráře. Platy účinkujícím dosahovaly 12 000 dolarů, Jimi Hendrix, největší hvězda festivalu, dostal dokonce 32 000 dolarů. Dalším důvodem bylo to, že organizátoři zapomněli na mantinely kolem areálu a řada lidí vešla zadarmo [Lindaaur 2009 a další].

Timothy Leary [1997] o festivalu ve Woodstocku řekl: *„Byl hvězdným návratem nejstaršího a nejzákladnějšího náboženského rituálu, tj. pohanské oslavy života a čisté přírody, klasickou ukázkou „obřadu posedlosti“, při kterém věřící, vystupují ze svých myslí, aby bez obav přestoupili před vyšší mocností chráněni skupinovým zázemím.“* [Leary 1997: 101; viz též Lindaaur 1999].

Festival se stal pro Spojené státy i pro členy hnutí symbolem kontrakultury [Leary 1997] a mladí 60. let byli často nazýváni „generace Woodstocku“ [Fukuya 2009]. Význam, který měla tato událost pro americkou společnost, jasně ukazuje dobový článek v magazínu Time: *„Festival se změnil v největší happening v dějinách. Tento moment, kdy zvláštní kultura mladých Američanů otevřeně ukázala svou soudržnost, výzvu a sílu, může být označen jako jeden z nejvýznamnějších politických a sociologických okamžiků všech dob.“* [Fukuya 2009: 3]. Věhlas této události se dostal snad do celého světa. Slavný třideskový komplet se záznamem hudby z Woodstocku vydal český Supraphon i v době normalizace [Lindaaur 1999].

Jak již bylo naznačeno v předcházející kapitole, Woodstock se stal labutí písni hnutí hippies. Jeho nezpochybnitelný úspěch se pokusili o pár měsíců později zopakovat Rolling Stones při svém turné. Druhým pokračováním Woodstocku měl být jejich koncert v Altamonte v Livermore, který se konal 6. prosince 1969 [Lindaur 2009]. Ve snaze ušetřit najali místo klasické ochranky Pekelné anděly, kterým zaplatili pivy v hodnotě 500 dolarů [Leaf 2009]. Andělé byli již na začátku koncertu zfetovaní, opilí a velice agresivní. Diváky tloukli železnými tyčemi a obušky, posílali na ně psy a najížděli do davu motorkami. V šest večer bylo již asi 200 raněných a do ukončení akce zemřeli 4 lidé. Jednalo se o nesmírně chaotickou a násilnou akci, která pro mnohé znamenala konec 60. let i s hippies a začátek konce nevinnosti rockové hudby [Fukuya 2009; Leaf 2009; Lindaur 2009].

Než se zmíním o dalších událostech vedoucích k definitivnímu konci hnutí, ráda bych demonstrovala význam festivalu ve Woodstocku ještě na jednom příkladě, na druhém Woodstocku v 90. letech. Snah uspořádat další Woodstock bylo mnoho, ale nekončily úspěchem. Nakonec se toho chopili původní organizátoři (Michael Lang, Joel Rosenman, John Roberts a nově John Scher) a uspořádali 13. a 14. srpna 1994 ve městě Saugerties druhý Woodstock. *„Když se dneska podíváte, co se děje v hudbě, celá ta alternativní scéna, soustředění se na ekologii a záchranu planety, zdá se, že jsme trochu méně materiálně zaměřeni. Zdá se nám, že tenhle svět je mnohem woodstockovitější než kdy jindy.“* [97] Druhý Woodstock neměl být oslavou šedesátých let, ale všemožným hudebním i nehumorným odkazům se nedalo uniknout. Návštěvníci se snažili napodobit hippies, koupali se nazí, kupovali si věnce z umělé marihuany a provolávali stará hesla. Veškerá snaha o návrat starých časů však působila v téměř sterilním prostředí festivalu křečovitě. Neprodával se alkohol ani drogy, všudypřítomná byla ochranka.

Festival se nevyhnul ani velkým očekáváním. Všichni tajně doufali, že by Generace X²¹ mohla nalézt konečně něco, s čím by se mohla identifikovat. *„Generace X se stane Nalezenou generací a počne nová éra renesance 21. století“* [99]. Jednalo se pouze o velká slova a druhý Woodstock byl jen dalším festivalem z mnoha a úspěch prvního v žádném případě nezopakoval. Lindaur, který se ho účastnil, ho vystihl takto: *“Ten trapas, senilní vyvolávání duchů, naprogramovaný revival, vykrádání hrobů...dodnes se stydím za Michaela Langa, který to spunktoval, aby vydělal zase nějaké peníze.“* [115]

²¹ Generace X byl vědecký a hlavně marketingový název pro generaci následující po BABY BOOMERS. Její členové byli v době druhého Woodstocku ve věku 18 až 24 let a charakteristické pro ně bylo především to, že jednotliví členové neměli prakticky nic společného [Lindaur 1999; McCLEARY 2010]

Kromě festivalu v Altamonte se za příčinu konce hnutí považují události kolem Charlese Mansona, které definitivně zdiskreditovaly hippies v očích veřejnosti. V roce 1967 krátce po Smrti hippiesáka byl Charles Manson propuštěn z vězení. Díky všeobecné „atmosféře úpadku“ se mu podařilo získat k sobě „*hezké, ale nepříliš inteligentní holky a zakomplexované kluky*“ [Lindaaur 1999: 77], se kterými přesídlil na Spanch Ranch nedaleko Los Angeles a založil sektu The Family (Rodina). Cestu na Spanch Ranch vykonali ve školním autobusu stejně jako v roce 1964 Merry Pranksters, ovšem s tím rozdílem, že jejich byl natřen černě a na přední straně měl vyobrazenou d'ábelskou hlavu [Lindaaur 1999].

Manson byl prokazatelně psychicky vyšinutý. Vyznával teorii rasové nadřazenosti a mezi členy Rodiny rozsával nenávist vůči černému obyvatelstvu a především vůči bohatým Američanům z oblasti showbyznysu, které nazýval Pigs (Prasata). Jako důvod, proč si vybral za své oběti právě hvězdy showbyznysu, se uvádí jeho nenaplněné hudební ambice. Rodina pořádala náhlé přepady, během nichž přepadala sídla bohatých a terorizovala obyvatelstvo. Během přepadení došlo k několika vraždám. Mezi nejznámější oběti patřila manželka režiséra Romana Polanského Sharon Tateová, která byla v té době již v pokročilém stupni těhotenství. Dne 15. srpna 1969 uspořádali policisté přepadovou akci proti členům Rodiny. Důvodem byla podezření z několika vražd, vyhrožování, krádeží, znásilnění, nedovoleného ozbrojování apod. Celá akce byla natáčena a měla být použita jako instruktážní materiál pro další zásahy proti hippies. Ameriku obletěly fotografie policistů pózujících s automatickými zbraněmi se zatčenými členy Rodiny a články popisující všechny zločiny, které členové Rodiny spáchali. Většinové společnosti se tak potvrdily nejhorší představy o povaze hnutí hippies [Daly, Wice 1999; Lindaaur 1999]. Fakt, že kromě dlouhých vlasů a užívání drog neměli členové Rodiny s hippies nic společného, nikoho nezajímal. Američané měli strach z každého, kdo se jakkoliv lišil. Jankowski [1975] popisuje, že například na čas úplně vymizel do té doby populární autostop, protože se každý bál zastavit cizímu člověku.

Idea mírumilovných hippies vzala na konci 60. let v očích veřejnosti, ale i členů hnutí definitivně za své. Éru Woodstocku symbolicky uzavřela smrt Janis Joplin a Jimiho Hendrixe v roce 1970. Podle řady autorů byly ideje i životní styl hnutí stejně dlouhodobě neudržitelné: „*Hned po VŘSR to bylo nejmasovější vítězství iluze před realitou, což se na rozdíl od komunismu prokázalo velmi rychle.*“ [Lindaaur 1999:100]. Na jakoukoliv zásadní změnu ve společnosti byli navíc hippies příliš mladí a nečinní [Leary 1997].

Haight-Ashbury se podstatně vyprázdnila a stala „*pouťovou atrakcí pro víkendové hippies z celého světa a útlukem různých úchylů*“ [Lindaaur 1999: 15]. Hippies buď utekli do Pákistánu nebo Tibetu, nebo se přestěhovali o pár bloků níže do Lower Hight. Každý

z účastníků hnutí se k jeho konci postavil jinak. Nejvíce přesvědčení odešli do různých venkovských komun po celém světě nebo se stali věčnými poutníky, kteří cestou na některá z poutních míst (především savany v Novém Mexiku, buddhistické kláštery v Tibetu, Nepálu a v Indii) předávali poselství míru a lásky [Leary 1997; Lindaur 1999]. Zbytek se usadil, našel si práci a založil rodinu nebo se vrátil do školy a pokusil se dokončit studium. Z mnoha se stali sebevědomí a úspěšní yuppies [Fukuya 2009 a další] nebo, jak říká Brooks [2001], bobos – buržoazní bohémové.

Yuppies, je termín ze začátku 80. let označující mladé městské profesionály (Young Urban Professional). Yuppies se rekrutovali nejen z řad bývalých hippies, ale především z generace jejich dětí. Málokdy totiž přijme následující generace ideje svých rodičů [Jankowski 1975]. Proto byli yuppies materialističtí, posedlí výkonem a úspěchem. K dosažení skvělé kariéry jim často pomohla jejich přísná výchova, na kterou si hippies tak rádi stěžovali. Byli asertivní a nesmírní individualisté. Vhodně tuto generaci popisuje Wolfe jako „já-generaci“ [Leary 1997].

Bobos (bourgeois bohemians) jsou podle Brookse [2001] původní rebelové, kteří žili v šedesátých letech v komunách nebo protestovali proti společenskému řádu. Později však zjistili, že i podnikání lze proměnit v uspokojující životní styl. Jejich velké společnosti se prezentují revolučními cíly, hodnotným společenským posláním, vlastní alternativní kulturou, vládnou v nich přátelské vztahy a svými programy podporují ochranu přírody nebo sponzorují humanitární akce. Bobos jsou tedy úspěšní byznysmeni s duší hippies. Jako příklad bobos uvádí zakladatele společnosti Ben&Jerry's nebo Abbieho Hoffmana.

6.4 Dozvuky

Lze oprávněně namítnout, že mladí 60. let byli v mnoha ohledech příliš naivní a pošetilí, ostatně to snad všichni mladí každé doby. Přesto se však oproti mladým předchozích i následujících desetiletí v něčem odlišovali. Většina autorů se shoduje v tom, že to byla především jejich energie a touha udělat svět lepším [např. Fukuya 2009].

Ráda bych citovala dva autory, kteří se hnutí aktivně účastnili, i když věkem by je mezi mládež nikdo nezařadil. Jejich názor na přínos hippies je podle mne velmi výstižný. *„Ti lidi znamenali v mnoha ohledech revoluci a energie, která z nich prýštila, byla zdrojem informací a hnací silou spousty hnutí proti válce a za lidský práva. Myslím, že si zaslouží ohromnou úctu a měli by být hrdí na to, co byli, i když si později nechali ostříhat vlasy.“*

[Gaskin 1999: 17]. „*Hippies založili ekologické hnutí. Bojovali proti rasismu. Zrušili sexuální stereotypy a dodávali odvahu ke změně, individuální hrdosti a uvědomění si sebe sama. Zpochybňovali strojový materialismus. Během 4 let dokázali zastavit válku ve Vietnamu...*“ [Leary 1997: 105].

Zmíněné přínosy hnutí neobohatily jen americkou společnost. Spojené státy byly tehdy na vrcholu nejen ekonomicky. Většina světa je považovala i za kulturní a společenský vzor. Vliv myšlenek studentských hnutí 60. let byl, i když často se zpožděním, patrný v chování mladých lidí v různých částech světa. V 80. letech, v době, kdy americké univerzity již delší dobu mlčely, začali studenti v Jižní Koreji, v Číně, SSSR a v zemích východního bloku uvádět do praxe to, co viděli v Americe u Woodstocké generace [Leary 1997]. Boje za rovná práva pro všechny bez rozdílu pohlaví, rasy, vyznání a sexuální orientace jsou ve většině zemí aktuální dodnes. Stejně jako demonstrace proti válkám, např. v Iráku [Gurvis 2006], a hnutí na ochranu přírody.

Kromě uvedeného lze doplnit, že hnutí hippies vděčíme i za svobodu sítě. Důraz na individuální svobodu, který byl tak typickým pro beatníky a později i pro hippies, se stal jednou z nejdůležitějších charakteristik počítačového průmyslu. Ostatně velká část prvních počítačových expertů se rekrutovala z řad hippies. Zasloužili se o to, že počítače, dříve určené pouze pro vládu, se staly nástrojem pro osobní použití a většina informací na internetu je bezplatně dostupná všem [Brand 1995]. Spojení myšlenek hippies s kyberprostorem lze pozorovat i u pozdějších hnutí tzv. kyberpunkerů nebo zippies (kyber-hippies) [Marshall 1994; Leary 1997].

Vliv hnutí lze spatřovat i v poněkud povrchnějších věcech, především v módě a hudebním průmyslu. Květinové vzory, zvonové kalhoty a mnoho dalších prvků oblékání 60. let se vrací téměř pravidelně každé léto. Hudebnímu průmyslu přinesli hippies věci jako hudební festivaly, koncerty „ve stoje“, stroboskopické a další doplňující osvětlení, plakáty a řadu hudebních postupů [Pospíšil, Blažek 2010; Lindaur 1999].

V následujících kapitolách bych se chtěla věnovat především tomu, jak různé aspekty života hippies ovlivnily subkultury a hnutí dalších generací. Od začátku 70. let vzniklo samozřejmě mnoho různých hnutí a subkultur a v řadě z nich by bylo možné najít množství shodných prvků s hnutím hippies. Já jsem zvolila organizaci Rainbow Family, která se jako jedna z mála hlásí přímo k myšlenkám hippies. Kromě Rainbow Family bych se ráda podrobněji věnovala hnutím, která řadí Ladislav Hora [1995] mezi alternativní religiozitu mládeže.

6.4.1 Alternativní religiozita mládeže

V souvislosti s alternativním životem hippies (a o něco dříve beatníků) bylo nutné zřeknout se i tradičních náboženských stereotypů. Členové hnutí si však museli vytvořit alespoň nějaký vlastní duchovní základ, který by jim poskytl hodnotový rámec a pocit sounáležitosti s ostatními, jež ve světě řízeném technikou tolik postrádali. Pro mnohé z nich se tak duchovní bází stalo značně svébytně interpretované křesťanství (především ježíšovské hnutí) a především náboženství a filosofie Dálného východu. Odmítnutí starých náboženských hodnot a příchod nových na přelomu 50. a 60. let 20. století označovali někteří autoři jako „náboženství nového věku“ nebo „náboženství mládeže“ [Hora 1995].

Hippies se snažili stejně jako beatníci proniknout do světa hinduismu, učení jógy, myšlenek buddhismu a především zen-buddhismu. Ne vždycky se ovšem zajímali o jednotlivé nauky hlouběji. Dalo by se říct, že si z nich vybrali jen to, co se jim nějakým způsobem zamlouvalo. Zajímali se především o cesty k dosažení nirvány a satori. Dlouhodobá a náročná meditace, kterou je možné těchto stavů skutečně dosáhnout, je ovšem zajímala jen málo. Přednost dávali zkrácené cestě pomocí drog nebo jednodušším oklikám, které nabízeli guruové a východní učitelé značně zneužívající naivity hippie mládeže [Hora 1995]. K všeobecné oblíbenosti těchto učitelů přispělo i jejich spojení s některými významnými hudebníky jako např. The Beatles nebo The Who [Turner 1997]. Mezi to, co si z východních kultur také rádi vzali, patřily různé ozdoby, hudební nástroje, vonné tyčinky apod. [Hora 1995] Povrchnost, se kterou k východnímu učení přistupovali, kritizuje nejen řada autorů [např. Jankowski 1975], ale i někteří skuteční guruové, kteří Ameriku navštívili. Kritiku Raviho Shankara, indického mistra hry na sitar, cituje Turner [1997: 54]: „*Vezmou si vonné tyčinky a sitar, ale to je velice snadné. Můžete je koupit na trhu společně se Siddhartou, Tibetskou knihou mrtvých a tantrickými plakáty. Naučili se slovo óm, přečetli jednu dvě povrchní knížky a myslí si, že všemu rozumí. Jenomže to k osvícení nestačí, stejně jako nestačí brnkat na sitar a myslet si, že hrajete indickou hudbu, když ho ani neumíte naladit.*“

Kromě orientálních náboženství, se zajímali i o astrologii, tarot nebo I – t'ing. Obliba těchto a dalších metod k odhalení budoucnosti byla jasným důkazem toho, že přes veškerou snahu se nedokázali zbavit touhy vědět, kam směřují jejich cesty v životě i po smrti [Turner 1997].

Ježíšovské hnutí (pop-křesťanství)

I přes značné kouzlo orientálních náboženství a filosofie nebylo pro všechny úplně možné odpoutat se od křesťanské tradice. Souhlasit se zkostnatělou křesťanskou církví však nešlo

také. Proto se jako jedna z mnoha variant klasického křesťanství zrodilo v 60. letech v Kalifornii hnutí Ježíšova lidu. K hnutí se přidávali většinou hippies, často ti, kteří již nezvládali dále užívat psychedelické drogy. Jedním ze sloganů hnutí se stalo „*Ježíš je nejlepší trip*“ [Hora 1995: 42].

Náboženské podklady většinou čerpaly z protestantského baptismu a letničního hnutí, celkově se však objevovalo mnoho často značně nesourodých vlivů různě i přesahujících křesťanství. Lišilo se značně i pojetí Ježíše. Pro některé byl revolucionář, moderní prorok, milenec, přítel, pacifista, guru, buřič atd. Hnutí nelze jednotně definovat. Hornatá krajina Kalifornie umožnila vznik různých malých komun (rodin), které se od sebe velmi lišily. Různá byla míra radikálnosti přístupu k víře, organizační struktura i náplň práce. Díky všeobecnému chaosu se od hnutí začala odštěpovat jiná hnutí, skupiny, sekty, jejichž odlišnosti byly způsobeny především různorodostí sociálního postavení a inteligenčního potenciálu členů [Hora 1995].

V 70. letech se u členů hnutí začaly objevovat chiliastické nálady. Místo konce světa však víceméně zaniklo hnutí. Někteří členové odešli do Indie, Tibetu nebo Číny. Zbytek byl zklamán a vrátil se k drogám nebo se přidal k některé z jiných komun, církví nebo sekt. V tomto období získaly různé buď nové, nebo již existující sekty ohromnou sílu. Začaly přitahovat mladé z končícího hnutí hippies a ježíšovského hnutí, kteří nebyli schopni zařadit se do normální společnosti. Popularitu sekt je tedy možné vidět jako jeden z důsledků hnutí hippies.

Nelze tvrdit, že všechny sekty jsou apriori špatné. Nicméně případ, který se odehrál na počátku 70. let v Guayaně, kdy vůdce sekty přesvědčil 900 členů k sebevraždě, není bohužel nijak výjimečný [Hora 1995].

Hare Kršna

Oblíbenost orientálního náboženství mezi členy hippies byla již několikrát zmiňována. Proč tomu tak bylo? Jedním z podnětů byla samozřejmě potřeba kontrakultury dělat vše jinak. Proti západnímu křesťanství východní náboženství. Východní náboženství ale také poskytuje to, co jim v křesťanství chybělo. Důležitým momentem byl návrat k přírodě. Západní člověk byl veden k tomu, že on je ten, kdo má právo přírodu přetvářet a je jí nadřazen. Orientální náboženství nabízí možnost splynutí s přírodou, člověk se stává její součástí a měl by ji ochraňovat. Odtud také pochází inspirace k různým ekologickým hnutím [Hora 1995].

Vliv východu na západ je patrný i v hnutí Hare Kršna, které vzniklo v polovině 60. let a dodnes je nesmírně populární. Založil ho Šrí Šrímád A. C. Bhaktivédanta Swami

Prábhupáda, který se vydal z Indie do Ameriky, aby získal mládež pro kršnaismus. Během několika měsíců získal tolik nadšenců z New Yorku a San Franciska, že mohl založit skupinu pro uvědomování si Kršny, tedy Hare Kršna. V roce 1966 pak vznikla mezinárodní společnost International Society for Krsna Consciousness [Hora 1995].

Americkou mládež, především hippies, přitahovala na Hare Kršna jeho exotičnost, ale také srozumitelnost. Prábhupáda srozumitelně přeložil védské spisy a okomentoval a vysvětlil Bhagavadgítu, čímž zaplnil mezeru na trhu. Přijatelný byl i jeho způsob pojetí Kršnova božství, kdy se stal osobním bohem a i božská pravda byla osobní záležitostí, nacházela se uvnitř člověka [Hora 1995]. Rituál Hare Kršna byl jednoduchý. Nejsnazším způsobem, jak dosáhnout dokonalosti a přiblížit se Bohu, je opěvování jeho jmen. Pravidelná zpěvná recitace jmen boha se nazývá džapa [Pec 2006] a měla vést k tranzu, v němž by měl člověk dosáhnout skutečného osvobození od strastí hmotného světa [Hora 1995]. Právě prozpěvování mahá-mantry Hare Kršna a speciální tanec kírtan lákal hippies na hnutí nejvíce. Šíření hnutí také hodně pomohlo nadšení některých významných osobností, např. A. Ginsberga, George Garrisona nebo Boba Dylana. Podle G. Harrisona nebylo k rozšíření vědomí a nalezení stability již potřeba užívat drogy ani dlouho meditovat, stačil zpěv [Hora 1995].

Členové Hare Kršna striktně dodržují čtyři hlavní zásady. První je nejíst maso, ryby, vejce, žádné produkty ze zabitých zvířat, cibuli a česnek. Za druhé nesmí požívat omamné látky jakéhokoli druhu, včetně alkoholu a tabáku, kávy, čaje a kakaa. Za třetí je zakázáno oddávat se sexu mimo manželství a účelu plození dětí. Čtvrté pravidlo zakazuje hrát hazardní hry a spekulovat [Pec 2006].

Hnutí má střediska v mnoha zemích. V České republice je hlavním střediskem Centrum pro védská studia v Praze [Pec 2006].

6.4.2 Rainbow Family

Rainbow Family of Living Light, tedy Duhová rodina živoucího světla, je jedním z nejrozšířenějších komunitních hnutí, které se přímo odvolává na hippies a jejich hlavní hodnoty: lásku, mír a svobodu [<http://www.rainbowpeople.cz>].

Rainbow Family nemají stálé sídlo. Členové se schází na pravidelných srazích „Rainbow Gatherings“, na jejichž místech občas zakládají své vesnice. První setkání čerpalo inspiraci z hudebního festivalu Vortex, který se konal poblíž Portlandu v roce 1970. Představa zakládajících členů byla pořádat setkání podobného rozsahu tehdejších hudebních festivalů,

ale naprosto nekomerčních, ideálně co nejdále vzdálených od veškeré civilizace. Neměli se jich účastnit ani kapely, atrakcí mělo být samo publikum [Pecl 2006].

První setkání se konalo v roce 1972 ve státě Colorado a zúčastnilo se ho asi 200 000 lidí. Od té doby se srazy konají na různých místech světa víceméně pravidelně vždy na popud jedince nebo skupiny. První evropský sraz byl v severní Itálii v roce 1983. V České republice existuje Rainbow Family od roku 1995 a má asi 5 000 členů [Daly, Wice 1999; Pecl 2006; Vladimír 518, Veselý 2011]. Setkání se konají ve volné přírodě. Organizátoři nežádají o povolení, spoléhají na svobodu mírumilovného shromažďování [Daly, Wice 1999].

Základem Rainbow Family je snaha o převedení utopie o lepší společnosti založené na duchovní obnově, sdílení a životu v souladu s přírodou. Jedním z hesel vyjadřujících myšlenky je „*Láska a porozumění a soužití s přírodou změni svět*“ [<http://www.rainbowpeople.cz>]. Členové usilují o ekologicky přijatelnou společenskou strukturu v divočině. Od klasicky pojímané komuny se liší především tím, že nemají stálé sídlo nebo základnu, žádnou formu organizace, charismatického vůdce nebo vnitřní hierarchii. Neexistují ani kritéria pro přijetí nových členů. Členství je naprosto dobrovolné a je možné kdykoliv přijít a zase odejít. Noví členové nemusí dávat žádný vklad. Rainbow Gathering jsou financovány systémem „magic hat“. Vše se rozdává zdarma a pořizuje za peníze, které vybere kapela do klobouku. Každý přispívá, kolik uzná za vhodné a může si dovolit. Dobrovolné je i vykonávání různých činností. O organizaci nutných prací se starají tzv. Foculisers, lidé se zkušenostmi v daném oboru [<http://www.rainbowpeople.cz>; Pecl 2006; Vladimír 518, Veselý 2011].

Hnutí neovlivňuje nijak sexuální vztahy ani výchovu dětí svých členů. Jediné, co je opravdu zakázané, je alkohol. Mimo setkání žijí členové v normální společnosti, které říkají Babylon (vyjádření pro zmatek, jenž v ní vládne). S původními hippies mají dodnes společný styl oblékání, blízký vztah k přírodě, toleranci jeden k druhému, vyznávání orientálních náboženství a filosofie a zájem o indiánskou spiritualitu. Pro vyjádření vzájemné rovnosti se mezi sebou oslovují bratře a sestro. Na workshopech, které pravidelně doprovází srazy se přednáší o hinduismusu, buddhismu, józe a meditaci. Objevuje se ale i reiki z Japonska nebo capoeira z Brazílie, indiánská spiritualita, rituály např. tance a ohně při úplňku. Jedno z nepsaných pravidel srazů je nic neprodávat za peníze. Možný je jedině výměnný obchod trade circle [<http://www.rainbowpeople.cz>; Pecl 2006; Vladimír 518, Veselý 2011].

7. Závěr

Poválečné období ve Spojených státech amerických se neslo v duchu technického pokroku a rostoucí ekonomiky poskytující dosud nebývalé části obyvatel hmotný blahobyt. Poprvé v historii nebohatly jen vyšší vrstvy, ale téměř všichni, což vedlo k výraznému posílení střední třídy. Situaci v USA významně ovlivňovala také studená válka a neustálá hrozba útoku ze strany některého z komunistických států. V 50. letech se k narušování klidu bohatnoucí společnosti přidaly rasové nepokoje a válka ve Vietnamu. Rostoucí spotřeba i strach způsobený studenou válkou vedl k výraznému konformismu americké společnosti.

Ne všichni byli z rostoucí spotřeby a konzumního života nadšeni. Především studenti vysokých škol si začali uvědomovat, že společnost čím dál tím víc upřednostňuje hmotný majetek před morálními a kulturními hodnotami. Ve vysokoškolském prostředí se zrodilo hnutí beat generation, jehož zakladatelé byli významní spisovatelé jako např. A. Ginsberg. Jeho členové se snažili upozornit na duchovní prázdnotu ve společnosti blahobytu a technického pokroku a na neschopnost oficiální kultury a náboženství poskytnout stabilní a nosné hodnoty a orientace. Hnutí beatníků se stalo jedním z významných myšlenkových zdrojů hnutí hippies. Hippies byli převážně mladí členové střední třídy s minimálně středoškolským vzděláním, kteří se usídlili v sanfranciské čtvrti Haight-Ashbury v polovině 60. let nejprve jako obdivovatelé beatníků. Kromě beatníků lze považovat za významný myšlenkový zdroj i americké transcendentalisty.

Pro hippies bylo typické naprosté odmítání hodnot americké společnosti. Proto hnutí někteří autoři označují jako kontrakulturu. Narozdíl od beat generation, kteří o svých pocitech psali a chtěli být slyšet, se hippies snažili ze společnosti utéct a žít v komunách v souladu s přírodou. Kromě již uvedených znaků lze zmínit další charakteristiky: odmítání jakéhokoliv vedení a organizace, touha dělat si svoje, specifický styl oblékání, dlouhé vlasy, nedodržování ani základní hygieny, nestálé vztahy a užívání drog. Mezi nejčastější drogy patřilo LSD a marihuana. Hesla hippies hlásala lásku, mír, svobodu a rovnost.

Hnutí přitahovalo v průběhu druhé poloviny šedesátých let stále více mladých lidí. Původní hippies často odcházeli žít buď do komun mimo města nebo do Mexika a Asie. Přibývalo tedy převážně těch, kteří pravé hippies spíše jen napodobovali a měli potřebu být veřejně činní. Přestože správný hippie se ze zásady politicky neangažoval, začaly se z části hnutí postupně tvořit politicky aktivní skupiny. Protestovaly hlavně proti válce ve Vietnamu a bojovaly za občanská práva. Mezi politicky angažovanou mládež patřila především Nová levice nebo Yippies.

Ke konci 60. let se začaly postupně vytrácet původní ideály hnutí. Hnutí se stalo pro mnoho lidí prostředkem k rychlému zbohatnutí. Kromě hudebních promotérů na hippies bohatli drogoví dealeři, obchodníci nabízející hippie módu, ale i cestovní kanceláře pořádající výlety mezi hippies. Kromě toho hnutí výrazně poznamenalo násilí na hudebním festivalu v Altamonte a aféra kolem Rodiny Charlese Mansona. V roce 1970 hnutí v původní podobě již prakticky neexistovalo.

Mimo existenci některých komun ze 60. let je stále patrný vliv hnutí v mnoha společenských oblastech. Myšlenky hippies jsou patrné v různých protestech proti válkám, ve snaze zajistit rovnoprávnou společnost i v boji za svobodu sítě. Vliv je zřetelný i v módě a hudebním průmyslu. Velký vliv mělo hnutí na subkultury a hnutí mládeže v dalších letech. V práci zmiňuji hnutí Hare Kršna, Ježíšovské hnutí a Rainbow Family.

V úvodu práce byl stanoven cíl vytvořit na základě dostupné literatury sociologickou interpretaci hnutí hippies. Cíl byl podle mého názoru naplněn. Za hlavní přínos své bakalářské práce považuji právě sociologickou interpretaci hnutí a její doplnění o teoretický základ. Práce tak může být východiskem nebo jedním ze zdrojů pro další autory, kteří se budou zabývat subkulturami nebo sociálními hnutími mládeže.

8. Seznam literatury

Brake, Mike. 1980. *The Sociology of Youth Culture and Youth Subcultures: Sex and Drugs and Rock and rock'n'roll*. London: Routledge.

Brake, Mike. 1985. *Comparative Youth Culture: The Sociology of Youth Cultures and Youth Subcultures in America, Britain and Canada*. London: Routledge.

Brand, Stewart. 1995. „We owe it all to the hippies.“ *Time*. [online] [cit. 25. 7. 2012]. Dostupné z: <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,982602,00.html>

Bell, Daniel. 1999. *Kulturní rozpory kapitalismu*. Praha: Slon.

Berry, John W. a kol. 2002. *Cross-Cultural Psychology, Research and Applications*. Cambridge: Cambridge University Press.

Brooks, David. 2001. *Bobos, Nová americká elita*. Praha: Dokořán, s.r.o.

Daly, Steven, Wice, Nathaniel. 1999. *Encyklopedie alternativní kultury*. Brno: Jota.

Davis, Fred. 1971. Why All of Us May Be Hippies Someday. In: Horowitz, I. L. – Strong, M. S. 1971. *Sociological Realities. A Guide to the Study of Society*. New York: Harper and Row

Duffková, Jana, Urban, Lukáš, Dubský, Josef. 2008. *Sociologie životního stylu*. Praha: Aleš Čeněk

Fukuya, Toshinobu. 2009. *Where Have All the Hippies Gone?*

Gaskin, Stephen. 1999. *Vzpomínky na Haight Ashbury. Podivuhodné drogové příběhy. Psychedelický fenomén v osobní výpovědi duchovního učitele a zakladatele Farmy*. Olomouc: Votobia.

Gartner, Michal. 2011: *Interkulturní komunikace* [rukopis]. Praha. Poznámky z přednášek pořázené studentkou Markétou Koropecovou.

Geist, Bohumil. 1992. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing.

Giddens, Anthony. 1999. *Sociologie*. Praha: Agro.

Gilcher-Holteyová, Ingrid. 2004. *Hnutí 68 na Západě. Studentské bouře v USA a západní Evropě*. Praha: Vyšehrad.

Gurvis, Sandra. 2006. *Where have all the flower children gone?*. Jackson: University Press of Mississippi.

Hanák, Ondřej. 1992. *Hippies Slepé rameno mrtvé řeky*. Praha: Argo.

Hendrich, Vladimír. 1996. *Easy Rider & Co*. Praha: Mat'a.

Hopkins, Jerry. 1968. *The Hippie Papers. Notes From The Underground Press*. New American Library [online] [cit. 15. 7. 2012]. Dostupné z: <http://www.hipiji.lv/images/stories/collection/src/hippiepapers.pdf>

Hora, Ladislav. 1995. *Problematika tzv. alternativní religiozity a jejího podílu na formování životní orientace mládeže*. Praha: Karolinum.

Hroch, Jaroslav. 2000. „Americký transcendentální idealismus a R. W. Emerson“ *Pro – Fil. Elektronický časopis pro filosofii* [online] [cit. 7. 7. 2012]. Dostupné z: http://profil.muni.cz/01_2000/americky_transcendentalismus.html

Huxley, Aldous. 1996. *Brány vnímání*. Praha: Mat'a a DharmaGaia.

Jankowski, Kazimier. 1975. *Odvrácená Tvář Ameriky, Hippie Hledají zaslíbenou zemi*. Praha: Orbis.

Kanter, Rosabeth M. 1972. *Commitment and Community: Communes and Utopias in Sociological Perspective*. Harvard University Press.

Kubátová, Helena. 2010. *Sociologie životního způsobu*. Praha: Grada.

- Lander, Devin. 2012. „Lague for Spirituals Discovery.“ *World Religious & Spirituality Project VCU* [online] [cit. 4. 7. 2012]. Dostupné z: <http://www.has.vcu.edu/wrs/profiles/LeagueForSpiritualDiscovery.htm>
- Lee, Martin A., Shlain, Bruce. 1985. *Sny vědomí. CIA, LSD a revolta 60. let*. Praha: Volvox Globator.
- Leaf, Jonathan. 2009. *The politically incorrect guide to the sixties*. Washington, DC: Regnery Publishing.
- Leary, Timothy. 1996. *Záblesky paměti*. Olomouc: Votobia.
- Leary, Timothy. 1997. *Chaos a kyberkultura*. Praha: Mat'a a DharmaGaia.
- Lindaur, Vojtěch. 1999. *Šance sněhových koulí v pekle*. Praha: Mat'a.
- Marada, Martin. 2003. *Kultura protestu a politizace každodennosti*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- Marshall Jules. 1994. „Zippies!“ *Wired* [online] [cit. 4. 7. 2012]. Dostupné z: <http://www.wired.com/wired/archive/2.05/zippies.html>
- Maříková, Hana, Petrusek, Miloslav, Vodáková, Alena a kol. 1996. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum.
- Mazálková, Lada. 2007. *Hippies hledají alternativu*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra občanské výchovy. Vedoucí diplomové práce: PhDr. Milan Valach, Ph.D.
- McCLEARY, John Bassett. 2010. *Hippie slovník*. Praha: Volvox Globator.
- Pecl, Václav. 2006. *Rainbow Family of love and living light*. Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita, Filosofická fakulta, Katedra etnologie. Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Martina Pavlicová, Csc.

Pospíšil, Filip, Blažek Petr. 2010. „Vraťte nám vlasy!“ *První máničky, vlasatci a hippies v komunistickém Československu*. Praha: Academia.

Prokop, Michal. 1998. *Sociologická interpretace hnutí hippies*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, Filosofická fakulta, Katedra sociologie. Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Jana Duffková, CSc.

PRŮCHA, J. (2004): *Interkulturní psychologie*. Portál, Praha.

Rosinski, P. 2003. *Coaching Across Cultures*. London: Nicholas Brealey Publishing.

Riesman, David. 2007. *Osamělý dav*. Praha: Kalich.

Simmon, G. – Trout, G.: Hippies in College – from Teeny-boppers to Drug Freaks. In: HOROWITZ, I. L. – STRONG. M. S.: *Sociological Realities. A Guide to the Study of Society*. New York, Harper and Row 1971

Smolík, Josef. 2006. *Extremismus subkultur mládeže?* <http://www.rexter.cz/extremismus-subkultur-mladeze/2006/05/01/> Navštíveno.: 20. 4. 2012

Thoreau, Henry D. 2006. *Občanská neposlušnost*. [online] [cit. 8. 7. 2012]. Dostupné z: http://www.bdelost.sk/diela/thoreau/thoreau_obcanska_neposlusnost.pdf

Tindall, George B., Shi, David E. 1994. USA. *Dějiny států*. Praha: Lidové noviny.

Turner, Steve. 1997. *Touha po nebi. Rock'n'roll a hledání spásy*. Praha: Návrat domů.

Trompenaars, F., Hampden-Turner, C. 1998. *Riding the Waves of Culture*. New York: McGraw-Hill.

Vladimír 518, Veselý, Karel. 2011. *Kmeny. Současné městské subkultury*. Praha: Big Boss & Yinachi

Wolfe, Tom. 1999. *Kyselinovej test*. Praha: Mat'a.

Yinger J. Milton. 1960. „Contraculture and Subculture.“ *American sociological review* 25 (5): 625-635.

Znebejánek, František. 1997. *Sociální hnutí*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Internetové zdroje

Stránky českých hippies	http://www.hippy.cz/
Neoficiální české stránky Timothy Learyho	http://leary.wz.cz/
Občanská neposlušnost	http://www.obcanskaneposlusnost.cz/
Stránky českých Rainbow People	http://www.rainbowpeople.cz/
Oficiální stránky hnutí Háře Kršna	http://www.harekrsna.cz/